

TAZMİNAT VE ALACAK DAVALARINDA FAİZ UYGULAMASI

ÇELİK AHMET ÇELİK

I- YASAL FAİZ

1- Genel olarak

Yasalarda faize ve türüne ilişkin özel bir hüküm yoksa veya faiz oranı sözleşme ile daha yüksek kararlaştırılmamışsa, yasal faiz uygulanır.

Yasal faiz ilk kez 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun "Faiz" başlıklı 72'nci ve "geçmiş günler faizi" başlıklı 103'üncü maddelerinde yer almış; 72'nci maddede "Bir kimse faiz vermesine mecbur olup da miktarı ne mukavele ile ne de kanun veya örf ve âdet ile muayyendeğil ise bu faiz senelik yüzde beş hesabıyla tediye olunur" ve 103'üncü maddede "Bir miktar paranın tediyesinden temerrüt eden borçlu, mukavele ile daha az bir faiz tayin edilmiş olsa bile, geçmiş günler için senelik yüzde beş hesabıyla faiz tediyesine mecburdur" denilmiştir.

Daha sonra 04.12.1984 gün 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun yürürlüğe konularak, yasanın 5.maddesi 2.fıkrası hükmü ile Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'ndaki kanuni faiz ve temerrüt faizi oranlarına ilişkin hükümler geçersiz kılınmış; 3095 sayılı yasa, yürürlüğe girdiği tarihten bu yana iki kez değiştirilmiştir.

Böylece, yasal faiz hakkındaki hükümler, biri 3095 sayılı Yasa'dan önceki dönem olmak üzere, başlangıçtan bugüne dört kez değişikliğe uğramıştır. Bunlar sırasıyla şöyledir:

2- 3095 sayılı yasadan önceki dönem

4.12.1984 gün 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un yürürlüğe girmesinden önceki dönemde, Borçlar Kanunu 72/1 ve 103. maddelerine göre kanuni faiz **yüzde beş** idi. Ticari işlerde de Türk Ticaret Kanunu 9.maddesi 1.fıkrasında Borçlar Kanunu'nun 72'nci maddesine yollamada bulunularak, faiz oranının **yüzde beş** olduğu açıklaması yapılmıştı.

3- 3095 sayılı yasadan sonraki 19.12.1984 ile 31.12.1997 arası dönem

3095 sayılı yasanın ilk şekli olan bu dönemde faizleri artırma veya azaltma yetkisi **Bakanlar Kurulu**'na verilerek, yasal faize ilişkin 1.maddede aynen "Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktar sözleşme ile tespit edilmemişse faiz ödemesi senelik **yüzde otuz** oranında yapılır." denilmiş; maddenin 2. fıkrasında "Bakanlar Kurulu, ekonomik şartları dikkate alarak bu oranın yüzde seksenine kadar artırma ve eksiltme yapabilir. Bakanlar Kurulu'nun bu konudaki kararı, kararın alınmasını izleyen takvim yılı başından itibaren uygulanır"denilmiştir.

4- 1.01.1998 ile 31.12.1999 arası dönem

Yasanın yukarda açıklanan 1.maddesinin uygulanması çerçevesinde, Bakanlar Kurulu'nun 08.08.1997 gün 97/9807 sayılı kararıyla **yasal faiz ve temerrüt faizi oranları** 01.01.1998 tarihinden geçerli olmak üzere yıllık %30'dan **% 50**'ye çıkarılmıştır. Ticari temerrüt faiz oranları ise, yasanın 2.maddesi 3.fıkrası uyarınca T.C. Merkez Bankası kısa vadeli krediler için açıkladığı reeskont faiz oranları üzerinden sürdürülmüştür. Örneğin, yasal faizin %50 olarak uygulandığı 01.01.1998 ile 31.12.1999 tarihleri arasındaki iki yıllık dönemde ticari temerrüt (o zamanki adıyla reeskont) faiz oranı % 80 olarak uygulanmıştır.

5- 3095 sayılı yasanın 4489 sayılı yasa ile değiştirilmesinden sonraki dönem

3095 sayılı yasanın, Bakanlar Kurulu'na faizleri değiştirme yetkisi tanıyan 1. ve 2. maddelerinin Anayasa'ya aykırı bulunarak, Anayasa Mahkemesi'nin 15.12.1998 gün 34-79 sayılı kararıyla iptal edilmesi üzerine 15.12.1999 gün 4489 sayılı yasa ile söz konusu maddeler yeniden düzenlenerek şu şekli almıştır:

Madde 1. Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme, yıllık, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli kredi işlemlerinde uyguladığı reeskont oranı üzerinden yapılır. Söz konusu reeskont oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan reeskont oranından beş puan veya daha çok farklı ise, yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.

Madde 2. Bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için 1 inci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecburdur. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.

3095 sayılı yasanın 4489 sayılı yasa ile yeniden düzenlenen 1. ve 2'nci maddeleri 01.01.2000 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe konulmuş ve bu yeni hükümler çerçevesinde T.C.Merkez Bankası'nın çeşitli tarihlerde yayınladığı tebliğlerle faiz oranları belirlenmeye başlanmıştır. Buna göre, 3095 sayılı Yasa'da 4489 sayılı yasa ile değişikliğin başlangıç tarihi olan **01.01.2000** tarihinden sonraki yasal faiz değişimleri, TC. Merkez Bankası tebliğleri ile şöyle bir seyir izlemiştir:

01.01.2000 tarihinde	% 60
01.07.2002 tarihinde	% 55
01.07.2003 tarihinde	% 50
01.01.2004 tarihinde	% 43
01.07.2004 tarihinde	% 38
01.07.2005 tarihinde	% 32

3095 sayılı Yasa'nın 4489 sayılı yasa ile değişen 1'inci ve 2.maddelerine göre, bu dönemde yasal faizden anlaşılması gereken, dönemler halinde yürürlüğe konulan T.C.Merkez Bankası kısa vadeli kredi işlemlerinde uygulanan reeskont faiz oranlarıdır. Değişen faizlerin uygulanma dönemleri de T.C.Merkez Bankası tarafından saptanan faiz değişim ve tebliğ tarihleri değil, yasanın 1'inci ve 2'nci maddelerinde açıklandığı üzere (değişimin beş puan ve daha fazla olması durumunda) dönem başlarıdır; yani Ocak ayı başı veya Temmuz ayı başı yürürlük tarihleri olacaktır. Bugün artık, Yasa bir kez daha değişmiş olduğundan, bu açıklama yalnızca 3095 sayılı Yasa'nın 2.maddesindeki ticari faiz (avans faizi) için geçerlidir.

6- 21.04.2005 gün 5335 sayılı yasa ile 3095 sayılı Yasa'da yapılan değişiklik sonucu 01.05.2005 tarihinden sonraki dönem

3095 sayılı Yasa'da 4489 sayılı yasa ile yapılan değişiklik uyarınca TC. Merkez Bankası tarafından belirlenmekte olan yasal faiz oranları, Yürütme erki tarafından yüksek bulunup, Bütçe Kanunlarına konulan hükümlerle düşürülmeye başlanması üzerine, bunun Anayasa'ya aykırı olduğu savıyla dava açılmış ve Anayasa Mahkemesi'nin 22.01.2004 gün E.2003/41 K. 2004/4 sayılı kararıyla Bütçe Kanunlarındaki faize ilişkin hükümler iptal edilmiş; bunun yanı sıra Yargıtay da "Bütçe Kanunlarındaki faiz oranları, genel bütçeye dahil dairelerle, katma bütçeli idarelerin ilama bağlı borçları ile ilgili olup, bunların dışındaki hak ve alacaklara uygulanacak faiz, 3095 sayılı yasaya göre belirlenen T.C.Merkez Bankası kısa vadeli kredi işlemlerinde uygulanan reeskont faiz oranlarıdır" gerekçesiyle Bütçe Kanunlarındaki faiz oranlarını geçersiz saymıştır.

Böylece, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay engeline takılan Yürütme erki, Bütçe Kanunlarıyla ulaşamadığı amacını, 3095 sayılı Yasa'nın 1'inci ve 2'nci maddelerini 21.04.2005 gün 5335 sayılı yasanın 14.maddesiyle değiştirerek gerçekleştirmiş; Anayasa

Mahkemesi'nin 15.12.1998 gün 34-79 sayılı iptal kararı gözardı edilerek, 4489 sayılı yasadan önceki dönemde olduğu gibi, **Bakanlar Kurulu**'na faizleri değiştirme yetkisi tanınmıştır.

3095 sayılı yasanın 21.04.2005 gün 5335 sayılı yasanın 14.maddesiyle değiştirilen yeni şekli şöyledir:

Madde:1- Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktar sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır.**Bakanlar Kurulu**, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir.

Bakanlar Kurulu, yasa değişikliği yoluyla elde ettiği bu yetkiyle, %32 olan yasal faiz oranını, 01.05.2005 tarihinden geçerli olmak üzere önce %12'ye düşürmüştü; daha sonra 01.01.2006'dan başlayarak %9'a indirip orada demirlemiştir. Ekonomideki ve para değerindeki değişimlere karşın, sözkonusu tarihten beri (yani altı yıldan beri) yasal faiz hep %9'dur.

7- 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda yasal faiz

Yasa'nın "Faiz" başlıklı 88.maddesi:

Faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamaz.

Yasa'nın "Temerrüt faizi" başlıklı 120.maddesi:

Uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz.

Akdî faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdî faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdî faiz oranı geçerli olur.

II- TİCARİ TEMERRÜT FAİZİ

1- Kavram

Bu konuda, gereksiz kavram kargaşası yaratılarak buna kısaca ve açıkça "ticari faiz" denememiş, hep başka adlarla anılmıştır. Bir dönem yanlış olarak "reeskont faizi" denilmiş, şimdi de "**avans faizi**" denilmektedir.

Ancak halen çoğu kişi bu değişikliğin farkına varamayıp veya eski alışkanlıkla "reeskont faizi" demeyi sürdürmektedirler. Ancak kastedilen "**ticari temerrüt faizi**"dir. Buna eskiler yaygınlaşmış yanlış söz anlamında "galatı meşhur" derlerdi ve anlayışla karşılayıp doğru kabul ederlerdi. Ancak ne var ki, gözüme ilişen bir Yargıtay kararında hoşgörülü olunmamış; kastedilen açıkça "ticari temerrüt faizi" olduğu halde, "**avans faizi**" denilmeyip "reeskont faizi" denilmesi nedeniyle yasal faize hükmedilmesi gerektiği görüşüyle yerel mahkeme kararı bozulmuştur. Bu karara bakarak, yanlış anlaşılmalara önleme yönünden "**avans faizi**" denilmesi uyarısını yapıyoruz.¹

2- Yasalardaki hükümler

a) Ticari temerrüt faizi 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 9.maddesinde yer almış olup, madde hükmü şöyledir:

¹ Yargıtay 11.HD.10.06.2002 gün 2188-5961 sayılı kararında: "Davacının dava dilekçesinde reeskont faizi istemiş olmasının yasal faiz olarak anlaşılması gerekeceği, mahkemece avans faizine hükmedilmesinin doğru görülmediği" gerekçesiyle karar bozulmuştur.

“Ticari işlerde faiz miktarı hakkında Borçlar Kanunu’nun 72 nci maddesi caridir. Şu kadar ki; faizin işlemeye başladığı tarihte ödeme yerinde benzer muameleler için daha yüksek bir faiz ödenmekte ise bu faiz miktarı esas tutulur. 8 inci madde hükmü mahfuzdur.

Ticari işlerde temerrüt faizi yıllık yüzde ondur.”

b) Yukardaki madde hükmü, 04.12.1984 tarihinde yürürlüğe konulan 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’un 5.maddesi 2.fıkrasında “Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu’nda kanuni faiz temerrüt faizi oranlarını belirleyen hükümler uygulanmaz” denilerek geçersiz kılınmıştır.

c) 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu’nun ticari faizle ilgili hükümleri şöyledir:

Ticari işlerde faiz

1. Oran serbestisi ve bileşik faizin şartları

Madde 8- (1) Ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir.

(2) Üç aydan aşağı olmamak üzere, faizin anaparaya eklenerek birlikte tekrar faiz yürütülmesi şartı, yalnız cari hesaplarla her iki taraf bakımından da ticari iş niteliğinde olan ödünç sözleşmelerinde geçerlidir. Şu şartla ki, bu fıkra, sözleşenleri tacir olmayanlara uygulanmaz.

(3) Tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklıdır.

(4) Bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarına aykırı olarak işletilen faiz yok hükmündedir.

2. Uygulanacak hükümler

Madde 9- (1) Ticari işlerde; kanuni, anapara ile temerrüt faizi hakkında, ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

d) 3095 sayılı yasanın 4489 sayılı yasa ile değişik 2.maddesine göre:

“Bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için 1 inci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecburdur.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.

Temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdi faiz miktarı yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde ise, temerrüt faizi, akdi faiz miktarından az olamaz.”

e) 3095 sayılı Yasa’nın yukardaki hükmünün uygulanmasında zaman zaman yanlışla düğüldüğünü gözlemliyoruz. Örneğin, dönemler arası faiz değişimlerine göre hesaplama yapılmaktadır ki, bu doğru değildir. Faiz “**değişim tarihleri**” ile altışar aylık dönemlere göre ticari faizin (avans faizinin) “**yürürlük tarihleri**” birbirine karıştırılmamalıdır. Hesaplama esas alınacak olan “**yürürlük tarihleri**” olup, başlangıcı birinci altı aylık dönemde 1 Ocak ile 30 Haziran arası, ikinci altı aylık dönemde 1 Temmuz ile 31 Aralık arasıdır.

3- Ticari faizin (avans faizinin) uygulanacağı yerler

Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre ticari işlerde ve tacirler arası ilişkilerde ticari faiz uygulanacaktır. Ancak her iki taraf için ticari sayılan ilişkilerde, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın, sözleşmeye aykırılıktan veya haksız eylemlerden kaynaklanan davalarda ticari faiz (avans faizi) uygulanacaktır.

Bu genel açıklamadan sonra, konumuzla sınırlı olarak, tazminat ve alacak davalarından hangilerinde ticari temerrüt faizi (avans faizi) istenebileceğine ilişkin birkaç örnek verelim:

a) Yolcu taşıma ticari bir iştir. Yolcu herhangi bir zarara uğramışsa, taşımacıya karşı açılacak maddi ve manevi tazminat davalarında ticari faiz (avans faizi) istenebilecektir.

b) Ticari amaçla satın alınan bir ürünün ayıplı çıkmasından dolayı veya üründen zarar görülmesi nedeniyle açılacak tazminat veya alacak davalarında ticari temerrüt faizi (avans faizi) işletilecektir.

c) Özel hastane işletmeciliği ticari bir iştir. Hastane ve onun yardımcı kişisi durumundaki hekimin hatası sonucu bir zarar görülmüşse (ölüm, bedensel zarar), hekime ve hastaneye karşı açılacak davada ticari faiz (avans faizi) istenebilecektir.

ç) İnşaat sözleşmelerinden kaynaklanan anlaşmazlıklar ve yüklenicinin sözleşmeye aykırı işleri nedeniyle açılan davalarda da ticari faiz (avans faizi) istenebilecektir.

d) Ticari amaçlı tüm satışlardan, eser sözleşmelerinden, işyerlerinin kiralanmasından kaynaklanan tazminat ve alacak davalarında ticari faiz (avans faizi) uygulanabilecektir.

III-VADELİ (EN YÜKSEK) MEVDUAT FAİZİ

1- İş Yasalarında mevduat faizine ilişkin hükümler

a) İşçi alacaklarına “bankaların vadeli mevduata uyguladıkları en yüksek faiz”in yürütüleceğine ilişkin ilk yasal düzenleme, 1475 sayılı İş Kanunu’nun “**kıdem tazminatı**” başlıklı 14.maddesine 29.07.1983 gün 2869 sayılı Yasa’yla eklenen 11.fıkra ile yapılmıştır. 1475 sayılı Yasa, 4857 sayılı yeni İş Yasası’yla yürürlükten kalkmış olmasına karşın, kıdem tazminatına ilişkin 14.madde yürürlükte kalmış olup, maddenin 11.fıkrası sondan bir önceki cümlesi aynen şöyledir: “Kıdem tazminatının zamanında ödenmemesi sebebiyle açılacak davanın sonunda hâkim gecikme süresi için, ödenmeyen süreye göre, **mevduata uygulanan en yüksek faizin** ödenmesine hükmeder.”

b) 10.06.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4857 sayılı İş Kanunu ile “mevduata uygulanan en yüksek faiz” uygulaması genişletilmiş ve tüm işçi alacaklarına yayılmıştır. Şöyle ki:

aa)Yasa’nın “Ücret ve ücretin ödenmesi” başlıklı 32.maddesi 1.fikrasında:

“Genel anlamda ücret bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutardır” tanımlaması yapıldıktan sonra,

4.fikrasında: “Ücret en geç ayda bir ödenir. İş sözleşmeleri veya toplu iş sözleşmeleri ile ödeme süresi bir haftaya kadar indirilebilir.”

5.fikrasında: “İş sözleşmelerinin sona ermesinde, işçinin ücreti ile sözleşme ve Kanundan doğan para ile ölçülmesi mümkün menfaatlerinin tam olarak ödenmesi zorunludur” denilmiştir.

bb)Yasa’nın “Ücretin gününde ödenmemesi” başlıklı 34.maddesinde:

“Ücreti ödeme gününden itibaren yirmi gün içinde mücbir bir neden dışında ödenmeyen işçi, iş görme borcunu yerine getirmekten kaçınabilir. Bu nedenle kişisel kararlarına dayanarak iş görme borcunu yerine getirmemeleri sayısal olarak toplu bir nitelik kazansa dahi grev olarak nitelendirilemez. **Gününde ödenmeyen ücretler için mevduata uygulanan en yüksek faiz oranı uygulanır**” denilmiştir.

2- En yüksek mevduat faizinin uygulanacağı ücret türleri

a) En yüksek mevduat faizi uygulanacak ücretler, işçinin yalnızca “çıplak ücreti” değil, ikramiye, sosyal yardımlar gibi ücret ekleri ile gününde ödenmeyen fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücretleridir. Bu konuda bir Yargıtay kararında: “İşçinin ücret

alacaklarına en yüksek banka mevduat faizi istenebilir. Ücret kavramı, fazla çalışma ücreti, genel tatil ücreti ve hafta tatili ücreti gibi diğer ücretleri de kapsar.” denilmiştir.²

b) Yargıtay, ihbar tazminatı ile yıllık izin ücretine “mevduat faizi” değil “yasal faiz” uygulanacağı görüşündedir. Bu konuya ilerde değineceğiz.

3- Mevduat faizlerinin hesaplanma biçimi:

a) Kıdem tazminatı hakkında öteden beri oluşan Yargıtay kararlarına göre, en yüksek mevduat faizleri, akdin feshi tarihi başlangıç alınarak **birer yıllık dönemler halinde** hesaplanacak; yıl içinde değişen faiz oranları dikkate alınmayacaktır. Örneğin, akdin feshi tarihi 15.04.2009 ve bu tarihte en yüksek mevduat faizi %25 ise, bir yıl süreyle bu oran üzerinden faiz hesaplanacak; bir yılın dolduğu 15.04.2002 tarihinde mevduat faiz oranı % 20 olmuşsa, ikinci yıl için bu oran uygulanacak ve hesaplama bu biçimde sürdürülecektir.³

b) 4857 sayılı İş Kanunu'nun 34/1.maddesi gereği işçinin gününde ödenmeyen ücretlerine de en yüksek mevduat faizi uygulanacaktır. Bunun hesaplama başlangıcının, ücretin hak edildiği gün olması gerektiği kanısındayız. Bu da, kıdem tazminatında olduğu gibi, **birer yıllık faiz değişim oranlarına göre** hesaplanacak, yıl içi faiz değişimleri dikkate alınmayacaktır.

4- En yüksek mevduat faizinin nasıl belirleneceği (öğrenileceği) sorunu

En yüksek mevduat faizinin uygulanması konusunda (kıdem tazminatına bu faiz türünün uygulanmasına ilişkin) ilk yasal düzenlemenin yapıldığı 1983 yılından başlayarak uzun yıllar boyunca sorunsuz, tartışmasız, tutarlı ve düzenli bir biçimde, **bankaların T.C.Merkez Bankası'na bildirdikleri** oranlar üzerinden en yüksek mevduat faizi belirlenip, icra kovuşturmaları buna göre yapılmakta iken, önce Yargıtay 12.Hukuk Dairesi'nin ve daha sonra Hukuk Genel Kurulu'nun kararlarıyla, işçi alacaklarının tahsili **zorlaştırılmış** ve zaman kaybına neden olunmuş; iş mahkemelerindeki davalardan sonra, **ikinci bir dava** aşaması yaratılarak icra mahkemelerinin **iş yükü** gereksiz yere artırılmıştır.

İlkin 12.Hukuk Dairesi'nce verilen ve oradan Hukuk Genel Kurulu'na yansıyan söz konusu kararlarda “T.C.Merkez Bankası'nın mevduat kabul eden bir banka olmadığı, bu nedenle en yüksek mevduat faizinin kamu bankalarından sorulması gerektiği” görüşüne yer verilmiş iken, kamu bankalarının birer birer özelleştirilmesiyle, onların yerini “uygulayıcı bankalar”deyimi almış; böylece, iş mahkemesi kararları icraya konulmadan önce, kapı kapı dolaşılıp “en yüksek mevduat faizinin” bankalardan sorulması gibi (yasal düzenlemeye aykırı ve uygulamayı zora sokan gereksiz) bir durum yaratılmıştır.

Yargıtay'ın, T.C.Merkez Bankası tablolarını ve bildirimlerini geçersiz sayan kararları yasa, kararname ve tebliğlere aykırıdır. Çünkü:

a) 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 40.maddesi III/a bendine göre: “Bankalar, mevduat kabulünde uygulayacakları faiz oranlarını belirlenecek esaslara göre TCMB'na bildirirler.” III/b bendine göre de: “TCMB, bankalardaki mevduatın vade ve türleri ile özel finans kurumlarındaki katılma hesaplarının vadelerini belirler.”

b) 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 144.maddesine göre: “Bakanlar Kurulu, bankaların **mevduat** kabulünde uygulanacak **azami faiz oranlarını** tespit etmeye, bunları kısmen veya tamamen serbest bırakmaya yetkilidir. Bakanlar Kurulu, bu yetkilerini **Merkez Bankasına** devredebilir.”

² 9.HD. 27.10.2004 gün 7054-24266 sayılı kararı (İstanbul Barosu Dergisi, 2005, sayı: 11, sf.225)

³ Karar örnekler için bkz: İstanbul Barosu Dergisi, 1998, sf.548-551 - Ayrıca bakınız: YKD. 2000/4-553; YKD. 1990/2-231; İBD.1996/2-315

c) 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 144.maddesine dayanılarak Bakanlar Kurulu'nca yayınlanan 87/11921 sayılı, 2002/3707 sayılı ve 2006/11188 sayılı Kararnamelere ve bunlara ilişkin 91/1 no.lu, 2002/1 no.lu, 2006/1 no.lu ve 2007/1 no.lu TCMB Tebliğlerine göre:

aa)Bankalar, **mevduat faiz oranlarını** Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca yayımlanacak tebliğler ile belirlenecek esas ve usuller çerçevesinde bu Bankaya **bildirmek ve ilan etmek zorundadırlar.**

bb)Bankalar, **serbestçe belirleyecekleri azami faiz oranlarını** uygulamaya koymadan önce TCMB'na bildirecekler ve **bu oranların üzerinde faiz uygulayamayacaklardır.**

cc) **Bankalar, azami faiz oranlarını** değiştirmek isterlerse, **uygulamaya koymadan önce** TCMB'na bildireceklerdir.

dd)Bu Kararlara ve bunlara ilişkin olarak çıkarılan tebliğlere aykırı işlem yapılması (faiz alınması veya verilmesi) durumunda, ilgililer hakkında 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 146 ncı maddesi hükümlerine göre **"idari para cezası"** uygulanacaktır. (2006/11188 sayılı Kararname m.8)

Açıklanan şu mevzuat hükümlerine göre, Yargıtay'ın TCMB faiz tablolarını geçersiz sayan ve böylece hak aramayı zorlaştırmanın yanı sıra, Yargı'nın iş yükünü gereksiz yere artıran kararlarını doğru kabul etmek olanaksızdır.

5- Yıllık izin ücretine "mevduat faizi" uygulanmayacağına ilişkin Yargıtay kararlarının eleştirisi

Yargıtay, yıllık izin ücretine "mevduat faizi" uygulanmayacağı görüşündedir. Yıllık izin ücreti "çalışma karşılığı olmayan ücret" olarak tanımlanmakta;⁴ "Yıllık izinin işçinin dinlenme hakkı olduğu, hizmet akdinin devamı süresince kullanılmasının, işverenin yönetim hakkına bağlı bulunduğu; 4857 sayılı Kanunun 34 maddesinde belirtilen "ücret" niteliğinde olmayıp, hizmet akdinin sona ermesi ile birlikte alacağı dönüşüğü; ayrıca bu nedenle bu alacağı bankalarca uygulanan en yüksek mevduat faizi uygulanamayacağı, yasal faiz yürütüleceği" görüşleri ileri sürülmekte; kararlarda "yıllık izin ücreti" denilmekten sakınılıp, ısrarla "izin alacağı" veya "yıllık izin alacağı" deyimleri yeğlenmektedir.⁵

Bilim çevrelerinde, Yargıtay'ın "yıllık izin ücretlerine en yüksek mevduat faizi" değil, (âdi alacaklar gibi) yasal faiz işletileceğine ilişkin kararları doğru bulunmamakta, eleştirilmektedir.⁶ Biz de biraz değişik açılardan aynı görüşleri paylaşıyoruz. Şöyle ki:

a) Yıllık izin ücretinin "ücret" niteliği :

Yıllık ücretli izin, belli bir çalışma süresini doldurarak "yorulduğu" düşünülen işçinin, dinlenmesi ve yeniden güç kazanması için tanınan bir "sosyal hak" olarak tanımlanabilir. Yıllık izin, Yasa'nın 46.maddesindeki yedi günlük zaman dilimi içinde kesintisiz en az yirmidört saat dinlenme (hafta tatili) uygulamasının yıl ölçeğinde daha uzun olanıdır. (m.53 vd.)

Bir yıllık çalışma süresini doldurmuş olan işçi, Yasa'nın 53.maddesinde belirtilen sürelerde dinlenecek, yorgunluğunu atacak ve yeniden çalışmaya başlamadan önce güç tazelemiş olacaktır ki, bu **dinlenme işveren yararınadır ve iş verimini artırma amaçlıdır.** Nitekim, Yasa'nın 58.maddesine "**yıllık izinde çalışma yasağı**" konulmuştur.

⁴ Yarg.9.HD.21.03.2006, 1706-7084

⁵ Yarg.9.HD.30.05.2007, 2006/29097-2007/17369 sayılı, 22.03.2007, 22808-8222 sayılı, 10.04.2006, 7019-9023 sayılı ve 03.03.2005,4092-7183 sayılı kararları.

⁶ Prof.Dr.Ercan Akyiğit, Kullandırılmayan Yıllık İzin Ücretinde Gecikme Faizi (Legal Yargı Kararları ve İncelemeleri Dergisi, 2006, sayı:2, sayfa: 159-176)

Şu halde, yıllık izin, işçi yönünden bir “dinlenme hakkı” olduğu kadar, işverene de “iş verimini artırma” yönünden bir yarar sağlamakta; bu yönüyle yıllık izin ücreti, yapılan işin karşılığı bir “**ücret**” olarak nitelenmek gerekmektedir.

Yargıtay’ın bir kararında “Ödenmeyen yıllık izin alacağına en yüksek mevduat faizi işletileceğine ilişkin İş Kanunu’nda herhangi bir hüküm bulunmadığı, bu nedenle yıllık izin alacağına yasal faiz uygulanması gerektiği” gerekçesiyle yerel mahkeme kararı bozulmuş ise de,⁷ bu gerekçe doğru değildir. Çünkü:

aa) Tıpkı yıllık izinlere ilişkin 53 ve sonraki maddelerde olduğu gibi, çalışılmayan hafta tatili ve genel tatillere ilişkin 46. ve 47.maddelerde de “**en yüksek mevduat faizi**” işletileceğine ilişkin bir hüküm yoktur ama, bunlara asıl ücretin bir parçası olarak “en yüksek mevduat faizi “ uygulanmaktadır.

bb) Öte yandan,yukarda belirttiğimiz gibi, yıllık ücretli izin, hafta tatili uygulamasının “**yıl ölçeğinde**” daha uzun süreli olanıdır. Bu yönüyle de “çalışılmayan” hafta tatili ücreti ile yıllık izin ücreti arasında “**ücret**” kavramı çerçevesinde nitelikçe bir fark yoktur.⁸

b) Yıllık izin ücretinin “tazminat” veya “adi alacak” olarak nitelenmesi doğru olmayıp, diğerleri gibi, buna da “en yüksek mevduat faizi” işletilmesi gerekir.

Kimi hukukçular, işçinin çalıştığı yıllarda hak edip de kullandırılmayan yıllık izinlerine ilişkin ücretlerini, sözleşmenin sona ermesinden sonra istemesi durumunda, yıllık izin ücretlerinin “tazminata” veya “adi alacağa” dönüşeceğini ileri sürmüşler ise de, bu görüş doğru değildir. Çünkü:

aa) Tıpkı hafta tatili ve genel tatil ücretleri gibi, (sosyal düşüncelerin ürünü olan)⁹**yıllık izin ücretleri** de, yasadan doğan dinlenme hakkı nedeniyle, “asıl ücretin” bir parçasıdır.

bb) Nasıl ki, hafta tatili zorunlu olup da, bu günlerde çalışılması durumunda, işveren ikinci bir ücret ödemek zorunda bulunuyorsa, yıllık izine çıkması gereken günlerde “çalıştırılan” işçi de yıllık izin “**ücretine**” hak kazanmış olacaktır. Bu dahi, yıllık izin alacağına “**ücret**” niteliğini ortaya koymaktadır.

cc) Zaten iş sözleşmesinden kaynaklanan ve yapılan işin karşılığı sayılan ödemeler ya tazminattır (kıdem, ihbar) ya da “**ücret**”tir. Bunların dışında bir “adi alacak”tan söz edilebilmesi için, işçi ile işveren arasında (özel nitelikte ve yapılan işle doğrudan ya da dolaylı ilişkisi olmayan) bir alacak-borç ilişkisi bulunmalı; örneğin işçi işverenden borç para almış veya işveren işçiye (özel olarak) borçlanmış olmalıdır.

Sonuç olarak, işçinin yıllık izin ücreti, tıpkı çalışılmayan hafta tatili ve genel tatil ücretleri gibi, yasadan doğan ve aslında yapılan işin karşılığı sayılması gereken bir “**ücret**”tir. Asıl ücretin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu nedenle, Yasa’nın 34/1.maddesindeki “en yüksek mevduat faizi”nin yıllık izin ücretlerine de uygulanması gerekir.

IV-EN YÜKSEK İŞLETME KREDİSİ FAİZİ

2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu’nun 61. maddesine göre:

“Toplu iş sözleşmesine dayanan eda davalarında ifaya mahkûm edilen taraf, temerrüt tarihinden itibaren, bankalarca uygulanan **en yüksek işletme kredisi faizi** üzerinden temerrüt faizi ödemeye mahkûm edilir.”

V-YABANCI PARA BORÇLARINDA FAİZ

1) 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 83.maddesi 3.fıkrasına göre. “Yabancı para borcunun vadesinde ödenmemesi halinde alacaklı, bu borcu vade veya fiili ödeme günündeki rayice göre Türk parası ile ödenmesini isteyebilir.”

2) Yukardaki hükme koşut olarak 3095 sayılı Faiz Yasası’nın (14.11.1990 gün 3678 sy. yasa ile değişik 4/a ek maddesinde:

⁷ Yarg.9.HD. 03.03.2005 gün 4092-7183 sayılı kararı

⁸ E.Akyiğit,agm.,sf.171

⁹ E.Akyiğit,agm., sf.168

“Sözleşmede daha yüksek akdî veya gecikme faizi kararlaştırılmadığı hallerde, yabancı para borcunun faizinde Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanır” denilmiştir.

3) Yabancı para konusunda 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 99/3.maddesi:

“Ülke parası dışında başka bir para birimiyle belirlenmiş ve sözleşmede aynen ödeme ya da bu anlama gelen bir ifade de bulunmadıkça, borcun ödeme gününde ödenmemesi üzerine alacaklı, bu alacağının aynen veya vade ya da fiilî ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parası ile ödenmesini isteyebilir.”

VI-İŞÇİ ALACAKLARINDA FAİZ BAŞLANGICI SORUNU

1- Kıdem tazminatında faiz başlangıcı

Bu konuda kıdem tazminatı yönünden bir sorun yoktur; çünkü, Yasa hükmü gereği, kıdem tazminatında faiz başlangıcı hep aynı olup, iş sözleşmesinin kıdem tazminatını hak edecek biçimde sona erdiği tarihtir. Emeklilikte ise, Sosyal Güvenlik Kurumu’ndan yaşlılık veya malullük aylığına hak kazanıldığına ilişkin belgenin işverene verildiği tarihtir.

2- Ücret alacaklarında faiz başlangıcı

Bu konuda sorun, işçinin ücret alacaklarına ilişkin davalardadır. Her ne kadar, önceki bölümlerde açıkladığımız gibi, artık 6100 sayılı Hukuk Yargılama Yasası’nın yürürlüğe girmesiyle, (Yasa’nın 107.maddesindeki belirsiz alacak davasının sağladığı olanaklarla) bugüne kadar yaşanan olumsuzlukların bir bölümü sona erecek gibi görünüyorsa da, faiz başlangıcı konusunda Yargıtay Özel Dairesi’nin önceki görüş ve uygulamalarını sürdüreceği kanısında olduğumuzdan aşağıdaki açıklamalarımız geçerliğini koruyor olacaktır. Şöyle ki:

Yargıtay Özel Dairesi 10.06.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4857 sayılı İş Yasası’nın 32. ve 34.maddelerini görmezden geldiği gibi, İş Yasalarının anlam ve amacına aykırı olarak, işçinin ücretlerini (yasal) süresi içinde ödemeyen işverenin temerrüde düşürülmesi için “ihtar” koşulu aramış; davadan önce ihtarname gönderilmemişse, ilk (kısmi) dava dilekçesini “alacağım tamamı için” temerrüde düşürme ve faiz başlangıcı kabûl etmemiş; aynı dava içinde dava değerinin (ıslah yoluyla) artırılmasını ise yeni bir dava sayıp, artırılan bölüm için faiz başlangıcının ilk (kısmi) dava tarihi değil, artırma ve harç tamamlama (ıslah) tarihi olacağı biçiminde kararlar vermeyi sürdürmüştür.

Oysa, 4857 sayılı İş Yasası’nın ücrete ilişkin hükümleri (yorumu gerektirmeyecek biçimde) açık ve emredici niteliktedir. Şöyle ki:

a) Yasa’nın 32.maddesi 4.fıkrasında: “**Ücret en geç ayda bir ödenir**” denilmesine göre, bu sürenin bitiminde işçinin ücretini ödemeyen işverenin, **ihlara gerek kalmaksızın** (Yasa’nın emredici ve kesin hükmü gereği) **temerrüde düşmüş** olacağı görülmelidir.

b) Gene 32.maddenin 5.fıkrasına göre: “**İş sözleşmelerinin sona ermesinde, işçinin ücreti ile sözleşme ve Kanundan doğan para ile ölçülmesi mümkün menfaatlerinin tam olarak ödenmesi zorunludur.**” Bu “zorunluluk” karşısında dahi, (ihtarnameye gerek kalmadan) işverenin ücreti ödemesi gerektiği tarihte **temerrüde** düştüğünün kabul olunması ve **faiz başlangıcının** buna göre belirlenmesi gerekmektedir.

c) Yasa’nın 34.maddesindeki “Gününde ödenmeyen ücretler için **mevduata uygulanan en yüksek faiz oranı** uygulanır” hükmündeki “**gününde**” sözü dahi yukarda 32.maddedeki ödeme sürelerini belirtmektedir.

ç) 4857 sayılı Yasa’nın emredici hükümleri gözardı edilerek, verilen kararlarda bizi asıl şaşırtan husus, **dava açmadan önce gönderilen ihtarnameyi** (rakamlar abartılı olsa

dahi) temerrüde düşürme ve faiz başlangıcı için **yeterli sayan Özel Daire'nin, ilk (kısmi) davayı temerrüt başlangıcı kabul etmemesidir**. Böylece yargı, noter ihtarnamesini yargı kararından üstün tutarak kendi kendini güçsüz kılmıştır.

d) Önceki 1086 sayılı Hukuk Yargılama Yasası'nda, harcın tamamlanmasını yeni bir dava sayan bir hüküm yoktur. O halde (4857 sayılı yeni İş Yasası'nın 32.maddesi 4. ve 5.fıkralarındaki emredici hükümler dışında) faiz başlangıcı, genel olarak, ilk dava tarihi olmalıydı.¹⁰

e) Yargıtay Özel Dairesi, 1475 sayılı İş Yasası'nın yürürlükte olduğu dönemlerde temerrüt ve faiz başlangıç tarihini ilk dava tarihi kabul etmiş iken, sonra nasıl olduysa, kararlarını değiştirmiş ve işçiyi haksızlığa uğratan bir durum yaratmıştır.¹¹

f) Ücretlerde faiz başlangıcı konusunda bilim çevrelerinin görüşleri:

İşçi ücretlerinde faiz başlangıcı konusunda, bilim çevrelerinin görüşü de, yukarıda savunduğumuz gibi olup, temerrüt ve faiz başlangıcının Yasa'da açıkça belirtilmiş olduğu yönündedir. Bu konudaki bilimsel yazılarda şunlar söylenmiştir:

Ücretin en geç ayda bir ödeneceğine ilişkin Yasa hükmü (m.32/4) emredici nitelikte olup, aksi kararlaştırılmaz. Bu süre, (m.32/4'ün ikinci cümlesine göre) iş sözleşmeleri ya da toplu sözleşmelerle bir haftaya kadar indirilebilir ise de, sözleşme ile uzatılmaz. İş sözleşmesinin sona ermesi durumunda da, işçinin ücreti ile sözleşme ve yasadan doğan para ile ölçülmesi mümkün menfaatlerinin tam olarak ödenmesi zorunludur. (m.32/5)

Her karşılıklı borç doğuran sözleşmede olduğu gibi, iş sözleşmesi gereği işçi, gördüğü işin karşılığı olarak ücrete hak kazanır. İşveren de görülen işin karşılığı olarak işçinin ücretini **zamanında ve eksiksiz** ödemek zorundadır. **İşverenin ücret ödeme borcunu yerine getirmemesi, işvereni borçlu temerrüdüne düşüren bir durumdur**. Konusu para olan borçlarda temerrütle birlikte faiz de istenebilir. İş Kanunu'nun 34.maddesindeki "Gününde ödenmeyen ücretler için mevduata uygulanan en yüksek faiz oranı uygulanır" hükmünde geçen "gününde"sözü dahi, işçinin ücretinin "**en geç ayda bir**" ödeneceğine ilişkin m.32/4'deki kesin süreyi belirtmektedir.¹²

Yasa'nın 32.maddesinin yanı sıra, 34.maddede "Ücreti ödeme gününden itibaren **yirmi gün içinde** mücbir bir neden dışında ödenmeyen işçi, iş görme borcunu yerine getirmekten kaçınabilir" denilmiş; bu hükme bakılarak işverenin temerrüdünün, yirmi günlük erteleme süresinden sonra başlayacağı görüşü ileri sürülmüştür. Kimilerine göre ise, temerrüt tarihi ve faiz başlangıcı ilk ödeme günü (m.32/4) olmak zorundadır.¹³

4857 sayılı Yasa'daki yeni düzenleme (m.34/1,2) karşısında "faiz" alacağının da ücret (ve eklerinin) ödeme gününden başlayarak "yirmi gün" sonra "muaccel" olacağını kabul etmek gerekir. Bir başka deyişle, "en geç ayda bir" ödenmesi gereken ve fakat "iş sözleşmeleri veya toplu iş sözleşmeleri ile ödeme süresi bir haftaya kadar indirilebilen" ücret ve ekleri için (m.32/4) "yirmi günlük" bir "erteleme" süresi sonundan başlayarak "mevduata uygulanan en yüksek faiz" işlemeye başlayacak demektir.¹⁴

İşverenin ücret ödeme borcu, işçinin iş görme borcunun karşılığı olan asli bir borçtur. 4857 sayılı İş Yasası'nda "**özel**" olarak düzenlenen "ücretin en geç ayda bir ödeneceğine" ilişkin hüküm karşısında, ücret alacağı ve eklerine uygulanacak "en yüksek mevduat faizi" için, işçinin ayrıca "**ihtarname**" çekerek işvereni "temerrüde" düşürmesi (BK.m.101) zorunlu

¹⁰ Tazminat ve alacaklarda dava değerinin artırılması (harç tamamlama) işleminin yeni bir dava olmadığını (ıslah dahi sayılamayacağını) savunan yazımız için bkz: İstanbul Barosu Dergisi, 2008 yılı 3.sayı, sayfa 1243-1284

¹¹ Bu konuda ayrıntılı açıklamalar ve Yargıtay kararları için bkz: Çelik Ahmet Çelik, İşçi Alacaklarında Faiz Başlangıcı ve Mevduat Faizinin Belirlenmesi Sorunu, İstanbul Barosu Dergisi, 2010, sayı:6, sayfa 3630-3641

¹² Eyrenci/Taşkent/Ulucan, Bireysel İş Hukuku, Legal,2005,2.bası,sf. 117-119

¹³ Prof.Dr.Ercan Akyiğit, İş Kanunu Şerhi,2.B.II C.Ankara,2006,sf.1414

¹⁴ Prof.Dr.Fevzi Demir, Legal Yargı Kararları ve İncelemeleri Dergisi, 2006, sayı:1, sayfa: 80

değildir. Gerek sözleşmenin yürürlük süresi içinde, gerek sözleşmenin sona ermesinden sonra, “muaccel” olan ücret alacağı ve ekleri “ödeme gününden başlayarak yirmi gün içinde” ödenmediği takdirde işveren “**temerrüde düşmüş**” sayılacak ve o tarihten başlayarak “en yüksek mevduat faizi” üzerinden istekte bulunulabilecektir.

Sonuç olarak, bilim çevreleri “Yargıtay’ın, işçinin ücret ve ekleri konusundaki alacaklarının “faizi” için aradığı “temerrüde düşürme” şartının, artık İş Kanunu’nun ücrete ilişkin yeni hükümleriyle ve İş Hukuku’nun “işçiyi koruma” ilkesiyle bağdaşmadığı; iş sözleşmesinin sona ermesinde, “işçinin sözleşme ve kanundan doğan başta ücreti olmak üzere para ve para ile ölçülmesi mümkün menfaatlerinin tam olarak ödenmesini” zorunlu kılan hüküm (m.32/5) ile “yirmi gün içinde ödenmeyen ücretler için mevduata uygulanan en yüksek faiz oranının uygulanmasını” öngören hüküm (m.34/1) karşısında, Yargıtay’ın, işverenin ayrıca “temerrüde düşürülmesi” gerektiği yolundaki kararlarında artık görüş değiştirmesi gerektiği” düşüncesindedirler.¹⁵

Ayrıca, önceki 1475 sayılı İş Kanunu’nun yürürlükte olduğu dönemde de, ücrete ilişkin 26.madde hükmünün emredici nitelikte olduğu ve ayrıca bir temerrüt işlemine gerek bulunmadığı uyarısı yapılmış olup,¹⁶ Özel Daire bu uyarıyı hiçbir zaman dikkate almamıştır.

VII-HAKSIZ FİİLLERDE FAİZ BAŞLANGICI

Haksız eylemden kaynaklanan tazminat davalarında (dava dilekçesinde belirtilmek koşulu ile) faiz başlangıcı her zaman ve her durumda “**olay tarihi**”dir. Yargıtay’ın iş kazalarını inceleyen Özel Dairesi kararlarında, kimi zaman maluliyet tesbit tarihinin faiz başlangıcı olacağı görüşüne katılmıyoruz. Çünkü yargılamadaki gecikmelerin (sağlık kurullarının kesin tanı koyamamaları, işgöremezlik oranında yanımları, incelemelerin uzun sürmesi ve raporların gecikmesi gibi durumların) zarar görene yüklenmesini ve buna karşılık zarar verenin (dolayısıyla) ödüllendirilmesini doğru bulmuyoruz. Zarar hangi tarihte meydana gelmiş ise faiz başlangıcı da o tarih olacaktır. Maluliyet tesbiti, zararın tanımlanması ve kapsamının belirlenmesi olup, zararın başlangıcı değildir. Öte yandan bedensel zararlarda gelişen ve değişen durumlar da olay tarihinde verilen zararın bir uzantısı ve sonucu olduğundan, faiz gene olay tarihinden işlemeye başlamalıdır. Faiz birikimi, malvarlığında haksız çoğalma olarak görülüp, hakkaniyet indirimi eğilimleri “**Gaspeden daima temerrüt halindedir**” evrensel kuralını ortadan kaldırmamalıdır.¹⁷

Sigorta şirketlerinden tazminat istenmesi durumunda, faiz başlangıcı, olay tarihi değil, temerrüt tarihi olacaktır. Bu nedenle haksız eylemden zarar görenlerin gerekli tüm belgelerle birlikte bir an önce sigortacıya başvurmaları gerekir. Sigorta şirketi, haklı bir neden olmaksızın yasal sürede (genellikle sekiz günlük sürede) tazminat ödemezse temerrüde düşmüş olur ve faiz bu tarihten işlemeye başlar.

¹⁵ F.Demir,agm.,sf.82

¹⁶ Prof.Dr.Nuri Çelik, İş Hukuku Dersleri, 15.bası, Beta 2000,sf. 211-212

¹⁷ “Gasbeden daima temerrüt halindedir” (Fur semper in moro) biçiminde ifade edilen “faizin olay tarihinden işletileceğine “ ilişkin evrensel kuraldan, “tazminatların yüksek çıktığı ve bu yüzden zarar görenin malvarlığında haksız çoğalmaya neden olduğu” savı ile zaman zaman sapmalar olmuştur. Örneğin, 1994 yılında tazminat hesaplama yöntemleri değiştirilirken işleyecek dönem zararlarına ilişkin faizin (olay tarihinden değil de) hüküm tarihinden hesaplanması gerektiği savunulmuş; uygulama bir yıl kadar sürdürülüp, özellikle iş kazası geçiren bir çok işçi haksızlığa uğratıldıktan sonra, Hukuk Genel Kurulu kararlarıyla bu yanlışlık düzeltilmiş ve olay tarihinin başlangıç alınmasına ilişkin evrensel kurala dönülmüştür.

VIII- FAİZİN AYRI BİR DAVA İLE İSTENMESİ

1- Asıl alacak ve tazminattan ayrı bir “faiz davası” açılmasının nedenleri

Dava dilekçesinde faiz istenmişse, faizin türü ve faiz başlangıcı doğru belirtilmişse; mahkemece, asıl alacak veya tazminat ile birlikte istek doğrultusunda faize hükmedilmişse sorun yoktur.

Sorun, daha doğrusu sorunlar, dava dilekçesinde faiz istenmesinin unutulmuş ya da faizin türü ile başlangıcının belirtilmemiş olmasından veya mahkemece faize hükmedilmemiş bulunmasından kaynaklanmakta; bu gibi durumlarda, ayrı bir faiz davası açılması zorunluluğu doğmakta; bu davalarda “zamanaşımının başlangıcı, kesilmesi ve sona ermesi” durumlarının, asıl alacak ve tazminat davalarından ayrı bir biçimde belirlenmesi gerekmektedir.

Asıl alacak ve tazminat davasından ayrı (sonradan) bir “faiz davası” açmak veya “ek icra kovuşturması” yapmak zorunda kalınmasının nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:

- Dava dilekçesinde faiz istemenin unutulmuş olması
- Dava dilekçesinde istenilmesine karşın, mahkemece faize hükmedilmemesi
- Dava dilekçesinde faiz başlangıcı ve faizin türü doğru belirtilmiş olmasına karşın, mahkeme kararında yanlışlık yapılmış olması (Örneğin, haksız eylemlerde olay tarihinden faiz istenmesine karşın, mahkeme kararında faize dava tarihinden hükmedilmesi ya da ticari faiz (avans faizi) istenmesine karşın yasal faize hükmedilmesi)
- İcra kovuşturmasında faizin yanlış ve eksik hesaplanmış olması

2- Ayrı bir dava ile faiz isteme koşulu

Dava dilekçesinde istenmesi unutulmuş veya istenmiş olmasına karşın mahkemece her nasılsa hüküm altına alınmayan faizin ayrı bir dava ile istenebilmesi için **ana para tahsil edilmemiş ve zamanaşımına uğramamış olmalıdır**. Eğer ana para (alacak, tazminat) **koşulsuz tahsil edilmişse**, ana paranın eklentisi niteliğinde olan faiz artık ayrı bir dava ile istenemez.

3- Faiz davasının açılış biçimi

a) Dava dilekçesinde faiz istenmesi unutulmuşsa, **ıslahla faiz istenemez**. Bunun için, (o güne kadar **birikmiş faiz** hesaplanıp harcı yatırılarak) **ayrı bir dava** açılmalıdır.

b) Eğer asıl dava devam ederken faiz davası açılırsa, ana dava ile **birleştirilmesi** istenir.

c) Asıl dava sonuçlanmış ve temyiz de edilmeyip kesinleşmişse, o zaman faiz davası **bağımsız** olarak sürdürülür.¹⁸

ç) Dava dilekçesinde faiz istenmesine karşın, mahkemece faiz hakkında bir karar verilmemişse, karar **temyiz** edilir. İlâmda faiz hakkında hüküm bulunmadığı farkedilmeyip **temyiz süresi geçirilirse**, hak kaybına uğrama sözkonusu olmaz; faiz için ayrı bir dava açma hakkı devam eder.¹⁹

¹⁸ Karar örnekleri:

1) Alacak davasında faiz istenmemiş olması, faiz alacağının ayrı bir dava ile istenmesine engel oluşturmaz.

(11.HD.26.10.2000, E.2000/8264 K.2000/8197)

2) Davacı, daha önce açtığı tazminat davasında, dava dilekçesinde faiz istenmediği halde son oturumda faiz isteminde bulunmuş; mahkemece talebin kabulü yönünde verilen karar Yargıtay’ca bozulmuş ve mahkemece bozmaya uyularak faiz talebi reddedilmiştir.

Başka bir davada unutulmuş faiz isteminin, daha sonra bir dava haline getirilerek istenebilmesi, dava tarihine kadar geçen süre için istenilen faiz miktarı belirtilip harcının yatırılması gibi dava açma koşulları da gerçekleştirilmek suretiyle mümkündür. (4.HD.29.04.2004, E.2003/16105 K.2004/5732)

¹⁹ Karar örneği: Açılan bir davada faiz isteği hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemiş ise, hükmü temyiz etmeyen davacının sonradan faiz istemiyle dava açmasına engel bir durum yoktur.

d) İlâm icraya konulurken faiz eksik hesaplanmışsa, ek kovuşturma yapılır.²⁰

e) Asıl dava sırasında “fazlaya ilişkin haklar” saklı tutulmamış olsa dahi, istenmesi unutulmuş veya mahkemece hüküm altına alınamayan faiz için ayrı bir “faiz davası” açma hakkı kaybolmaz. Bu konuda karşı görüşler asla kabul edilemez.

3- Dava konusu edilen “birikmiş faiz” kapitale dönüşmüş olmakla, mahkemece hüküm altına alınırken ayrıca faize hükmedilir

İlk davada istenmeyen veya mahkemece hüküm altına alınması unutulmuş “birikmiş faiz” harcı yatırılarak kapitale dönüşmüş olmakla, bağımsız “faiz davasında” hüküm altına alınacak olan miktara faiz yürütülmesi BK.104/Son hükmüne aykırı olmayacaktır.

4- Faizin ayrı bir dava ile istenebileceğine ilişkin Yargıtay kararları

Alacak davasında faiz talep edilmemiş olması, faiz alacağının ayrı bir dava ile istenmesine engel oluşturmaz.

Davacı üyesi bulunduğu davalı kooperatifin, müvekkiline arsa tahsis etme olanağının kalmadığı gerekçesiyle, ödediği arsa bedeli karşılığının iadesi için açtığı dava dosyasında saptanan bakiye alacağı ve o davada istenmeyen faiz alacağının tahsili için iş bu davayı açmış bulunmaktadır.

Alacak davasında faiz talep edilmemiş olması, faiz alacağının ayrı bir dava ile istenmesine engel teşkil etmez. İşbu davanın açıldığı tarihte, davacının, asıl davada saptanan alacağının tümü ödenmemiştir. Bu durumda BK.113. maddesinin olayda uygulama yer bulunmamaktadır. Mahkemece, davacının isteyebileceği faiz miktarı hesaplanarak faiz alacağı talebi yönünden de karar verilmesi gerekirken, bu isteğin reddi doğru değildir.

11.HD.26.10.2000, E.2000/8264 K.2000/8197

Açılan bir davada faiz isteği hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemiş ise, hükmü temyiz etmeyen davacının sonradan faiz istemiyle dava açmasına engel bir durum yoktur.

Davada, faiz bölümü, asıl alacaktan ayrı bir nitelik taşıdığı için, bu haktan açıkça vazgeçilmedikçe ilerde yeni bir dava ile isteğin tekrarlanması mümkündür. Mahkemece faiz isteğinin karar dışında bırakılmış olması, bu isteğin zımnen reddedildiği anlamına da gelmez. Her şeyden önce, aksi düşünce tarzının Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 388. maddesine aykırı düşeceği açıktır.

Davacı, istemlerinden birisi hakkında karar verilmemiş olması nedeniyle temyiz yoluna başvurmazsa, hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmemiş olan bu talebi zımnen reddedilmiş sayılamaz. Bu konuda yeni bir dava açılabilir. Açılacak böyle bir davada, davaya konu istemin önceki davada zımnen reddedildiğinden bahisle kesin hüküm itirazı öne sürülemez.

Yukarıda açıklanan maddi ve yasal olgular karşısında kesin hükmün varlığından söz edilemez. Yerel mahkemenin bu yönler ile ilgili değerlendirmesi isabetli bulunmaktadır. Ne var ki, Özel Dairece için esasına yönelik temyiz itirazları incelenmemiş olup, dosyanın bu yönler ile ilgili temyiz itirazlarının incelenmesi için Özel Dairesine gönderilmesi gerekir.

HGK.06.02.2008, E.2008/9-20 K.2008/105

Davacı, daha önce açtığı tazminat davasında, dava dilekçesinde faiz istenmediği halde son oturumda faiz isteminde bulunmuş; mahkemece talebin kabulü yönünde verilen karar Yargıtay'ca bozulmuş ve mahkemece bozmaya uyularak faiz talebi reddedilmiştir.

Başka bir davada unutulmuş faiz isteminin, daha sonra bir dava haline getirilerek istenebilmesi, dava tarihine kadar geçen süre için istenilen faiz miktarı belirtilmiş harcının yatırılması gibi dava açma koşulları da gerçekleştirilmek suretiyle mümkündür.

Diğer bir anlatımla, faiz alacağının miktarı belirlenip harcı yatırılarak ayrı bir alacak davasına konusu edilebilir ve mahkemece de ayrı bir dava olarak incelenip sonuçlandırılabilir. Böylece biçim koşullarına uygun olarak bir dava açılmış bile olsa Borçlar Yasası'nın 113. maddesinde

(HGK.06.02.2008, E.2008/9-20 K.2008/105

²⁰ Örnek: Yargıtay 12.HD.07.06.2004,E.2004/9330 K.2004/14553 sayılı, 03.03.2006, A.2006/890 K.2006/3270 sayılı kararları.

öngörülen koşullar karşısında istemin mümkün olup olmadığı da ayrıca gözetilmelidir. Yerel mahkemece, anılan yönler gözetilerek, faiz alacağının miktarı davacıya açıklattırılıp açıklanan miktar üzerinden nispi harç alındıktan sonra işin esası incelenerek varılacak sonuca göre bir karar vermek gerekirken, önceki davadaki bozma kararına yanlış anlam verilerek, davanın kesin hüküm nedeniyle reddedilmiş olması hatalıdır.

4.HD.29.04.2004, E.2003/16105 K.2004/5732

5- Faiz için, ek icra takibi yapılabileceğine ilişkin Yargıtay kararları

Alacaklının yeni icra takibi ile ilamda yazılı eksik kalan faiz alacağını istemesinde yasal bir engel bulunmamaktadır.

Faiz alacağına mahkeme ilamında hükmedildiğinden Borçlar Kanununun 113/2.maddesi uyarınca-halin icabından anlaşılan durum gereği-bu alacaktan açıkça feragat edilmediği sürece hukuki varlığını koruyacağından, alacaklı fazlaya ilişkin hakkını saklı tutmasa bile, zamanaşımı süresinin dolmasına kadar ilamda yazılı eksik kalan faiz alacağını her zaman talep edebilir. Esasen borçlu, kamu kuruluşunun mahkeme ilamı doğrultusunda alacaklının faiz alacağını hesaplayıp ödemesi objektif iyi niyet kurallarının ve Anayasanın 129/1. maddesi gereğidir.

Açıklanan bu koşullara göre alacaklının **yeni icra takibi ile ilamda yazılı eksik kalan faiz alacağını** istemesinde yasal bir engel bulunmadığından ve Dairemizin daha önceki, HGK. ve diğer Yargıtay daireleri uygulamaları da bu doğrultuda olduğundan mahkemece alacaklının eksik kalan faiz alacağı olup olmadığı denetlendikten sonra oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile takibin iptaline karar verilmesi isabetsiz olmakla alacaklı vekilinin karar düzeltme isteminin kabulü gerektiği sonucuna varılmıştır.

12.HD.07.06.2004, E.2004/9330 K.2004/14553

Alacaklı, ilama dayalı takip öncesi eksik istenen faiz alacağını yapacağı yeni bir icra takibi ile isteyebilir.

İlama dayalı takiple ilgili olarak alacaklı, takip taleplerinde şikayete konu dönemle ilgili olarak %30 ve %15 faiz oranlarını ve miktarını belirttiğinden icra müdürü, icra emri çıkarırken takip talebindeki istem ile bağlıdır. Daha sonra alacaklı borçlu kuruluşun genel ve katma bütçeli idare olmadığından bahisle takip taleplerinde talep etmiş olduğu faiz oran ve miktarını değiştirerek yeniden borçluya icra emri gönderemez. Alacaklı, ilama dayalı takip öncesi eksik istenen faiz alacağını yapacağı yeni bir takiple isteyebilir. Mahkemece yukarıda belirtilen kurallar ışığında bilirkişiden ek rapor alınarak oluşacak sonuca göre bir karar vermek gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi isabetsizdir.

12.HD.03.03.2006, E.2006/890 K.2006/3270

IX-FAİZ DAVALARINDA ZAMANAŞIMI

1- Faiz ve zamanaşımı

Faiz, gününde ödenmesi gereken alacak veya tazminatın gecikmesinden doğan zararın bedelidir. Asıl alacak veya tazminatın eklentisi bir "ek zarar" niteliğinde olup, kural olarak, asıl alacak veya tazminat davası açılırken ya da icra kovuşturulması yapılırken faiz de istenir. Bu nedenle, faiz alacağı, asıl alacak veya tazminatın zamanaşımı sürelerine bağlıdır.

Bu konuda 818 sayılı Borçlar Yasası'nın 131.maddesinde "Asıl alacak zamanaşımına uğrayınca, faiz ve benzeri ek alacaklar da zamanaşımına uğramış olur" denilmiştir.

6098 sayılı yeni Borçlar Yasası 152.maddesine göre de: "Asıl alacak zamanaşımına uğrayınca, ona bağlı faiz ve diğer alacaklar da zamanaşımına uğramış olur."

Önceki ve sonraki, her iki yasa hükmü yorum gerektirmeyecek kadar açıktır.Olağan alacaklara ilişkin gecikme faizinin de, haksız eylemlere ilişkin tazminat faizinin de zamanaşımı süreleri, asıl alacağın ve tazminatın zamanaşımı süreleridir. Ancak, bağımsız **faiz davalarında** bu sürelerin hesabı, asıl alacak veya tazminatın zamanaşımı sürelerinin hesaplanmasından farklıdır. Bunu aşağıda anlatacağız.

2- Faiz davalarında zamanaşımı sürelerinin hesaplanması

Yukarda belirttiğimiz gibi, alacak veya tazminatın eki ve ödemede gecikmenin bedeli niteliğindeki “**faizin zamanaşımı**” ile “**faiz davasının zamanaşımı**” aynı süreye (asıl alacak ve tazminatın zamanaşımı sürelerine) bağlı olmakla birlikte, bağımsız **faiz davalarında** bu sürelerin hesabı, asıl alacak ve tazminatın zamanaşımı sürelerinin hesaplanmasından farklıdır.

Çünkü, asıl alacak ve tazminatın zamanaşımı süreleri **ileriye doğru** işlerken, bağımsız faiz davalarında zamanaşımı süresi, davanın açıldığı tarihten **geriye doğru** hesaplanmak gerekir.

Öte yandan, asıl alacak ve tazminatın zamanaşımı süresi dolmuş olsa bile, eğer açılan dava sürmekte ise veya dava sonuçlanmış olup ta para henüz tahsil edilmemişse, borçlunun temerrüdü para tahsil edilinceye kadar devam edeceğinden, **faize ilişkin davanın açıldığı tarihten geriye doğru** “asıl alacağın zamanaşımı süresi kadar” faiz istenebilir.

Görüldüğü gibi, “**faizin zamanaşımı**” asıl alacak ve tazminatın zamanaşımı süresi kadar olmasına karşın, asıl davada istenmesi unutulmuş veya istenmesine karşın mahkemece hüküm altına alınmayan faiz için ayrı bir dava açıldığında, bunun zamanaşımı (**faiz davasının zamanaşımı**) dahi asıl alacak ve tazminatın zamanaşımı süresi kadar olmakla birlikte, dava açılma zamanı, zamanaşımının başlangıcı ve sürenin hesabı, asıl alacak ve tazminatın başlama, kesilme ve sürelerinin hesaplanmasından farklı olmaktadır.

Faiz davasının zamanaşımı konusunda şu ayrıntıları belirtmeliyiz:

a) Dava ve takip konusu olan **alacak tamamen ödenmiş olmadıkça** borçlunun **temerrüt hali devam eder** ve bu suretle temerrüt faizi de her yıl sonunda gerçekleşir. Bu itibarla **dava tarihinden geriye doğru gerçekleşen (asıl alacağın zamanaşımı süresi kadar)** faiz isteğinde zamanaşımı yoktur.

b) Asıl alacağın eklentisi olan temerrüt faizi de aynı zamanaşımı süresine bağlı olup, asıl alacak ödenmediği sürece temerrüt hali devam eder.

c) Alacak veya tazminat faizi, **asıl alacak ve tazminat ödenmediği sürece** her gün doğan ve asıl alacak ve tazminatın bağlı olduğu zamanaşımına bağlı olan ek bir zarar niteliğindedir. Bu nedenle, **faize ilişkin davanın açıldığı günden önceki (tazminat ve alacağın zamanaşımı süresi kadar)** alacak veya tazminat faizine hükmedilmek gerekir.

ç) Faiz alacağı zaman geçtikçe doğan bir alacak olup, kural olarak davacı, faiz alacağının doğduğu tarihten asıl alacağın ödendiği tarihe kadar faiz isteyebilirse de davalı zamanaşımı def’inde bulunmuşsa, bu durumda, davacı, **faize ilişkin dava tarihinden geriye doğru** (asıl alacağın bağlı olduğu zamanaşımı süresi kadar) faiz isteyebilir.

d) Faiz alacağından açıkça feragat edilmediği sürece bu alacak hukuki varlığını koruyacağından alacaklı, fazlaya ilişkin hakkını saklı tutmasa bile, zamanaşımı süresinin dolmasına kadar **ilamda yazılı faiz alacağını her zaman isteyebilir.**

e) Dava dilekçesinde faiz istenmesine rağmen, **mahkemece bu hususta bir karar verilmemişse, ana para tahsil edilmiş olsa dahi**, ayrı bir dava ile istenen **faiz alacağına ilişkin davanın kabulü gerekir.**²¹

²¹ Yukardaki (a’dan h’ye kadar) açıklamalar Yargıtay kararlarından alınmış olup, karar örnekleri sırasıyla: 13.HD.11.11.1974, E.1973/2996 K.1974/2886 sayılı, 11.HD.31.10.1986, E.1986/4153 K.1986/5657 sayılı, 4.HD.07.03.1979, E.1978/11151 K.1979/2990 sayılı, 13.HD.31.12.2004, E.2004/8635 K.2004/19327 sayılı, 12.HD.21.03.2005, E.2005/2448 K.2005/5804 sayılı, HGK.20.12.2002, E.2002/10-1091 K.2002/1089 sayılı, 9.HD.15.03.2002, E.2002/823 K.2002/1858 sayılı kararları.

f) Ekleyelim ki, sadece tazminat alacağına ilişkin olup, **faiz istenmeyen ilk davanın açılmış olması faiz istemi yönünden zamanaşımını kesmez**. Ayrıca bilindiği gibi, kısmi davada zamanaşımı, istenen miktarla sınırlı olarak kesilmiş olur; fazlaya ilişkin hakların saklı tutulmuş olması, gerek tazminat ve alacağın tespiti ilişkin bölümü ve gerekse ilk dilekçede unutulmuş faiz yönünden zamanaşımını kesmez.

3- Faiz davalarında zamanaşımı sürelerinin örneklerle açıklanması

Örnek: 1

Olağan bir para alacağının zamanaşımı süresi ödeme gününden **ileriye doğru beş yıl** olup, **alacak davasının bu beş yıllık süre geçirilmeden açılması gerekmektedir**. Beş yıl içinde açılan davada **faiz istenmesi unutulmuşsa**, ayrı bir dava açılacaktır. **Asıl alacak ödenmedikçe** faiz zamanaşımına uğramayacağından, beş yıl içinde açılan anapara davası, örneğin yedinci yılda sonuçlanmış ve para henüz tahsil edilmeden (anaparanın ödenmesi gerektiği tarihten başlayarak) sekizinci yılda (asıl davada istenmesi unutulmuş) **faiz alacağı davası** açılmışsa ve davalı zamanaşımı savında bulunmuşsa, faiz hesabı geriye doğru (anaparanın zamanaşımı süresine göre) beş yıl hesaplanacak; davalı zamanaşımı savunması yaptığı için, beş yıldan önceki üç yılın faizleri istenemeyecektir.

Eğer, davacı, asıl alacak davası sürerken, faiz istemediğinin farkına varıp, henüz asıl alacağın zamanaşımı süresi dolmadan, o güne kadar birikmiş faizi hesaplayarak ayrı bir dava açar ve ana dava ile birleştirilmesini sağlarsa, faiz yönünden bir kaybı olmayacaktır.

Buna karşılık, asıl alacak davası sürüyor olsa bile, asıl alacağın zamanaşımı süresi dolduktan sonra, faiz davası açılmış olup da, davalının zamanaşımı savıyla karşılaşırsa, o zaman, faizin, geriye doğru beş yıldan fazlası istenemeyecektir.

Örnek: 2

Dava, trafik kazası nedeniyle tazminata ilişkindir. Bilindiği gibi, haksız eylemlerden kaynaklanan tazminat davalarında faiz başlangıcı olay tarihidir. Gene bilindiği gibi, ölüm ve yaralanma nedeniyle sürücünün ceza kovuşturmasına uğraması durumlarında, uzamış ceza zamanaşımı süreleri söz konusu olur.

Somut olayda, ölümlü trafik kazası 16.03.2003 tarihinde meydana gelmiştir. O tarihte yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK.102/4.maddesine göre uzamış ceza zamanaşımı (5) yıl olup, ölenin desteğinden yoksun kalanlar (beş yıllık ceza zamanaşımı süresini geçirmeden) tazminat davasını 09.05.2005 tarihinde açmışlar; dava 22.12.2009 tarihinde sonuçlanmış, Yargıtay'ca 27.03.2010 tarihinde onanmıştır.

Davacılar vekili, kesinleşen ilâmla icra kovuşturması yapacağı sırada, ilk davada ve dava değerini artırma sırasında (ıslahta) faiz istemediğinin farkına varıp, 09.04.2010 tarihinde faiz alacağı davasını açmış; davalının süresinde yaptığı zamanaşımı savunmasıyla karşılaşmıştır.

Bu durumda, davalının zamanaşımı savunması nedeniyle, faiz, haksız eylemin faiz başlangıcı olan 16.03.2003 olay tarihinden istenemeyecek; faiz davasının açıldığı 09.04.2010 tarihinden **geriye doğru** (tazminatın zamanaşımı süresi olan) beş yıllık birikmiş faiz tutarı hesaplanıp hüküm altına alınabilecektir.

Örnek: 3

Davacı, davalıdan 01.09.1997 tarihinde bir otomobil satın almış; ayıplı çıktığı için (2) yıllık zamanaşımı süresini geçirmeden 27.08.1999 tarihinde dava açmış; mahkemece 29.11.2001 tarihinde tazminata hükmedilmiş; davacı asıl davada istemeyi unuttuğu faiz için 21.11.2003 tarihinde dava açmış; davalı zamanaşımı savında bulunmuştur.

Bu olayda, her ne kadar 4077 sayılı yasanın 4. maddesindeki 2 yıllık zamanaşımı süresi geçmiş ise de, davacı 27.08.1999 tarihinde alacağına ilişkin davayı açmakla zaman aşımını kesmiştir. Bu tarihten itibaren davalı temerrüde düşmüş ve davacı bu tarihten itibaren faize hak kazanmıştır. Faiz alacağı zaman geçtikçe doğan bir alacak olup, kural olarak davacı

faiz alacağının doğduğu tarihten asıl alacağın ödendiği tarihe kadar faiz isteyebilirse de, davalı zamanaşımı def'inde bulunmuştur. Bu durumda davacı faiz davasını açtığı 21.11.2003 tarihinden geriye doğru iki yıllık süre için faiz alacağını hüküm altına aldirabilecektir. (Örnek: 13.HD.31.12.2004, E.2004/8635 K.2004/19327 sayılı kararı.)

4-Faiz davalarında zamanaşımına ilişkin Yargıtay kararları

Dava ve takip konusu olan alacak tamamen ödenmiş olmadıkça borçlunun temerrüt hali devam eder ve bu suretle temerrüt faizi de her yıl sonunda gerçekleşir. Bu itibarla dava tarihinden geriye doğru gerçekleşen 10 yıllık faiz isteğinde zamanaşımı yoktur.

Davacı, kira kontratosu gereğince mecurun teslim edilmediğinden bahisle davalılar aleyhine tazminat davası açmış ve hüküm almıştır. Açılan tazminat davasında faiz talep edilmediğinden bu kere, hüküm altına 22.760 liranın akte muhalefetin başlangıcı olan 1.1.1962 tarihinden itibaren %5 ten 10 senelik faiz tutarı 11.380 liranın ödetilmesini 26.10.1972 günlü dava dilekçesiyle istemiştir.

Mahkeme faiz talebinin 1.1.1962 gününe göre yapıldığı, aradan 10 seneden fazla zaman geçtikten sonra davanın açıldığı, bu suretle faiz alacağının zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Oysa, **tazminat davası 9.2.1962 tarihinde açılmış, faize ilişkin alacak davasının açılmasından sonra, 18.2.1974 tarihinde kesinleşmiştir.**

Hüküm altına alınan para Haziran 1974 de ödenmiştir. Asıl borcun ödenmesi sırasında faiz alacak davası devam ettiğinden ayrıca ihtirazı kayıt dermeyeran edilmesine gerek yoktur. Öte yandan dava ve takip konusu olan alacak tamamen ödenmiş olmadıkça borçlunun temerrüt hali devam eder ve bu suretle temerrüt faizi de her yıl sonunda gerçekleşir. Bu itibarla **dava tarihinden geriye doğru gerçekleşen 10 yıllık faiz isteğinde zamanaşımı yoktur.** İşin esasına girilmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken davanın zamanaşımı yönünden reddine karar verilmesi kanuna aykırıdır ve bozmayı gerektirir.

13.HD.11.11.1974, E.1973/2996 K.1974/2886

Tazminat faizi, gerçek tazminat ödenmediği sürece her gün doğan ve tazminat alacağının bağlı olduğu zamanaşımına tabi olan ek bir zarar niteliğindedir.

Bu nedenle, faize ilişkin davanın açıldığı günden önceki (tazminat alacağının zamanaşımı süresi kadar) tazminat faizine hükmedilmek gerekir.

Davaya konu edilen tazminat faizinin, **16.3.1973** gününde meydana gelen ve davacının desteği olan küçük çocukları Tamer'in ölümü ile sonuçlanan trafik olayından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Nitekim davacı 9.5.1975 gününde araç sahibi ile şöförü aleyhine bir dava açmış ve (fazlaya ilişkin sair hakları saklı kalmak suretiyle) 20.000 lira maddi 20.000 lirada maddi tazminat istemiş; İstanbul 2.Asliye Hukuk Mahkemesi'nde bakılan 1975/312 esas sayılı dava sonunda **22.12.1977** gününde verilen tazmin hükmü, dairemizin **27.3.1978** gün ve 2092/4012 sayılı ilamı ile onamak ve karar düzeltme yoluna gidilmemek suretiyle kesinleşmiştir.

İşte davacı, evvelce saklı tuttuğu ve **önceki davada talep etmediği faiz alacağını**, bu kere **9.2.1978** gününde açtığı bu dava ile sadece araç sahibi olan kollektif şirketten istemiştir. Temyize konu edilen son davada, olay tarihi olan 16.03.1973 günü ile asıl alacak için başvurulmuş icra kovuşturması tarihi olan 24.1.1978 gününe kadar işlenmiş olan tazminat faizi istenmektedir.

Bilindiği gibi, haksız eylem sonunda meydana gelen zararın eksiksiz ve tam olarak ödenmiş sayılması için, tazminatın, zarar görene zararın doğduğu anda ödenmiş olması gerekir. Geciken ödeme, zararı tam karşılamış olamaz. Tazminatın, zararın meydana geldiği anda hemen ödenmesi gerekeceğine göre, tazminat faizi borcunun doğması için, tazminat borçlusunun temerrüde düşürülmesi gerekmez. Bu itibarladır ki **tazminat faizi, gerçek tazminat ödenmediği sürece her gün doğan ve tazminat alacağının bağlı olduğu zaman zamanaşımına tabi olan ek bir zarar niteliğindedir.** Diğer bir söyleyişle, bu tür faiz, ödemede gecikme ile zamanla doğan ve aslın tabi olduğu zamanaşımının geçmesiyle zamanaşımına uğrayan bir ek zarardır. O halde, bu davada üzerinde durulması gereken yön ve çözümlenecek sorun, tazminat faizinin kaynaklandığı asıl tazminat alacağının, hakkında dava açılan araç sahibi yönünden hangi zamanaşımına tabi olduğu hususudur. Çünkü, mahkemenin, faiz alacağının BK. nun 126 maddesinde öngörülen zamanaşımına tabi olduğu yolundaki görüşü tamamen yasaya aykırıdır. Zira, BK. nun 126. maddesinin I. bendinde konu olan faiz, belirli zamanlarda ödemesi gereken akdi faizi ifade eder. Gerek doktrin ve gerek uygulamada oybirliği ile kabul edilen görüş budur. Esasen mahkemenin bu yoldaki kabulü, BK. nun 131. maddesinin açık hükmüne de aykırıdır.

Davanın dayanağını teşkil eden olay bir trafik kazasıdır. Son dava sadece araç sahibi aleyhine yöneltilmiştir. Kural olarak haksız eylemi meydana getiren şoför BK. nun 41 ve aracın sahibi olan şirket de Trafik Yasasının 50. maddesi hükmüne ve ayrı ayrı hukuki nedenlerle davacıya karşı müteselsilen sorumludurlar. Ancak burada sözü edilen teselsül BK. nun 51.maddesine dayanan "eksik teselsül"dür ve araç sahibi hakkında, BK.nun 60/2. maddesinde düzenlenen ceza (uzamış) zamanaşımının uygulanmasına olanak yoktur. Bu durumda araç sahipleri aleyhine açılan tazminat davalarında Trafik Yasasının 50. maddesinde öngörülen iki yıllık zamanaşımı uygulanmak gerekir. Bu yön de gerek bilimsel ve gerekse yargısal görüşlerde aynen benimsenmekte ve uygulanmaktadır.

Hal böyle olunca, araç sahibi hakkında açılan tazminat faizi alacağına ilişkin davanın da BK. nun 131. maddesindeki açıklık karşısında iki yıllık zamanaşımını kesen nedenlerden olmadığından (BK. 133), **her gün doğan faiz alacağı, doğduğu günden başlamak üzere iki yıl sonunda zamanaşımına uğrayacaktır.**

O halde mahkemenin, faize ilişkin olarak 9.2.1978 gününde açılan davadan önceki iki yıllık tazminat faizine hükmetmesi gerekirken, yukarıda anılan ilkeler hilafına isteğin tümüne karar verilmiş olması bozmayı gerektirir.

4.HD.07.03.1979, E.1978/11151 K.1979/2990

Faiz alacağı zaman geçtikçe doğan bir alacak olup, kural olarak davacı, faiz alacağının doğduğu tarihten asıl alacağın ödendiği tarihe kadar faiz isteyebilirse de davalı zamanaşımı def'inde bulunmuştur.

Bu durumda, asıl alacağın bağlı olduğu zamanaşımı süresinin iki yıl olmasına göre, davacı, faize ilişkin dava tarihinden geriye doğru iki yıllık faiz isteyebilir.

Davacı, davalı şirketten **01.09.1997** tarihinde satın aldığı otomobilin ayıplı çıkması üzerine **27.08.1999** tarihinde açtığı davada **29.11.2001** tarihli kararla araçtaki ayıp nedeniyle 897.27 TL nin davalıdan tahsiline karar verildiğini, ancak talebi olmadığı için faize hükmedilmediğini belirterek 897.27 TL.nin **ilk davanın açıldığı 27.08.1999 tarihi ile karar tarihi olan 29.11.2001 arasında geçen dönem için 1.183.40 TL işlemiş faiz ile 897.27 TL.nin 29.11.2001 karar tarihinden sonraki faizlerinin tahsiline karar verilmesini istemiştir.**

Davalı, davacının açtığı ilk davada faiz talep etmediği gibi faiz hakkını saklı tutmadığını aracın 01.09.1997 de teslim edilmesi nedeniyle talebin 01.09.2001 de zaman aşımına uğradığını savunarak davanın reddini dilemiştir.

1- Mahkemece, faiz talebinin asıl alacağına bağlı fer'i bir hak olduğu, davacının 01.09.1997 aracı teslim almasına rağmen 21.11.2003 de bu davayı açtığı, zamanaşımının gerçekleştiği, ilk kararı icraya koymayan davacının hakkını kötüye kullandığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacı tarafça temyiz edilmiştir.

2- 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanununun 4/4 maddesi "'ayıba karşı sorumlu tutulanlar, ayıba karşı uzun bir süre ile sorumluluk üstlenmemişlerse ayıplı maldan sorumluluk, ayıp daha sonra ortaya çıkmış olsa bile malın tüketiciye teslim tarihinden itibaren iki yıllık zaman aşımına tabidir." düzenlemesi getirmiştir. BK.nun 131.maddesi gereğince asıl alacak zamanaşımına uğradığında faiz ve diğer ek haklar da zamanaşımına uğrar. Diğer bir deyişle, faiz alacağı esas alacağın tabi olduğu zamanaşımına tabi olur. BK.nun 133/2 maddesince alacaklının dava açmasıyla zamanaşımı kesilir. Ancak zamanaşımının kesilmesi sadece dava konusu alacak için söz konusudur. Bu durumda davacının talebine konu faiz alacağının iki yıllık zamanaşımına tabi olduğu ve faiz alacağının zaman geçtikçe doğan bir alacak olduğunun kabulü gerekir.

Somut olayda davacıya araç 01.09.1997 de teslim edilmiş, faiz alacağına dair bu dava 21.11.2003 de açılmıştır. 4077 sayılı yasanın 4. maddesinde kabul edilen 2 yıllık zaman aşımı süresi geçmiştir. Ne var ki davacı 27.08.1999 da alacağına ilişkin davayı açmakla zaman aşımını kesmiştir. Bu tarihten itibaren davalı temerrüde düşmüş ve davacı bu tarihten itibaren faize hak kazanmıştır. Yukarıda açıkladığı üzere faiz alacağı zaman geçtikçe doğan bir alacak olup kural olarak davacı faiz alacağının doğduğu tarihten asıl alacağın ödendiği tarihe kadar faiz isteyebilirse de davalı zamanaşımı def'inde bulunmuştur. Davacı faiz alacağına ilişkin bu davayı 21.11.2003 de açmakla iki yıllık zamanaşımı süresini kesmiştir. Bu durumda davacının 21.11.2003 tarihinden **geriye doğru** iki yıllık süre için faiz alacağını talep edebileceği gözetilmeden davanın tümüyle reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

13.HD.31.12.2004, E.2004/8635 K.2004/19327

Asıl borç ödendiğinde veya herhangi bir biçimde ortadan kalktığında, ona bağlı faiz ve diğer haklar da ortadan kalkar. Ek alacak niteliğinde olan faizin, esas alacak tahsil edilmedikçe

ayrı bir dava ile istenmesine engel yoktur. Önceki davada saklı tutulmaması bu hakkın düşmesi sonucunu doğurmaz.

Davacılar, davalılar hakkında açtıkları **trafik kazasına ilişkin ilk tazminat davasında**, davalıların tazminata mahkum edildiklerini bildirerek, o davada **istenmeyen faiz alacaklarının** hüküm altına alınmasını istemişlerdir.

Davalılar, iki yıllık zamanaşımının dolduğunu önceki davada faiz talep hakkının saklı tutulmadığını, istenen faizin fahiş olduğunu savunmuşlardır.

Mahkemece, haksız fiil tarihi itibarıyla iki yıllık zamanaşımının gerçekleştiğini önce açılan davada faiz isteminde bulunulmadığından söz edilerek davanın reddine karar verilmiştir.

Hüküm davacılar tarafından **cezayı gerektiren fiilden doğan davalarda**, fiil için daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörüldüğünde, bu sürenin uygulanması gerektiği olayda ise **beş yıllık sürenin** dolmadığı önceki davada **faiz isteme hakkının saklı tutulması gerekmediği** ileri sürülerek temyiz edilmiştir.

Borçlar Kanunu'nun 131.maddesinde açıklandığı gibi asıl alacak hakkında zamanaşımı vaki olunca faiz ve sair fer'i alacaklar hakkında da zamanaşımı vaki olmuş sayılır. Yine Borçlar Kanununun 60/2. maddesi ile 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 109/2. maddesine göre, haksız fiillerden doğan zarar ve ziyan davası Ceza Kanunları mucibince müddeti daha uzun zamanaşımına tabi cezayı gerektiren bir fiilden doğmuş ise şahsi davaya da o zamanaşımının uygulanması gerekmektedir. Diğer yandan, Borçlar Kanununun borçların sükutuna değinen 113. maddesinde asıl borç tediyeye veya sair bir suretle sakıt olduğunda fer'i hakların da sakıt alacağı belirtilmiş, aynı maddenin ikinci fıkrasında "ifanın" hak saklı tutulmadan kabulü halinde işleyen faizleri talep hakkının dinlenemeyeceği öngörülmüştür.

Anılan hükmün açıklığı karşısında fer'i nitelikte bir alacak olan faizin, esas alacak tahsil edilmedikçe ayrı bir dava ile istenmesine engel yoktur. Önceki davada saklı tutulmaması bu hakkın düşmesi sonucunu doğurmaz. Bu yönler gözetilmeden davanın reddi isabetli görülmemiştir.

19.HD.23.11.1992, E.1992/10267 K.1992/6169

Asıl alacağın eklentisi olan temerrüt faizi de aynı zamanaşımı süresine bağlıdır. Asıl alacak ödenmediğinde temerrüt hali devam eder.

Faiz, zaman geçtikçe doğan bir alacak olmakla, davanın açıldığı tarihten geriye doğru "asıl alacağın zamanaşımı süresi kadar" faiz istenebilir.

Davacı vekili; müvekkiline ait peynirlerin taşınmasını üstlenen davalının sorumluluğu altında taşımayı yapan 3. kişinin tam kusurlu eylemi ile aracın devrilmesi sonucu oluşan zararın açtıkları dava ile hükmen belirlendiğini, ancak sözkonusu **davada faiz istenmesinin unutulduğunu** belirterek **haksız eylem tarihinden dava tarihine kadar** tahakkuk etmiş faiz alacağının dava tarihinden itibaren iskonto faiziyle birlikte davalıdan tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili cevabında, müvekkili şirket ile davacı arasında akti ilişki bulunduğunu, taşımayı 3. bir şirketin gerçekleştirdiğini beyanla zamanaşımı itirazında bulunmuştur.

Mahkemece, kesinleşen ilk dava dosyasına göre, olayda davalı Ü.A.Ş. nin ilk taşıyıcı veya taşıma komisyoncusu, dava dışı T.Tur A.Ş.'nin ise ikinci taşıyıcı durumunda olduğu, davalı Ü.A.Ş.'nin sıfatı itibarıyla her iki halde de, TTK.nun 767/1 ve 815/1. maddeleri uyarınca olayda zamanaşımı bulunduğu gerekçesiyle davanın zamanaşımı yönünden reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir.

1 - Esas alacağın fer'i niteliğinde olan temerrüt faizinin de aynı zamanaşımı süresine tabi olmasına, aksi taktirde aynı ilişkiden doğan fakat herbiri ayrı dava konusu edilen alacaklar için iki ayrı zamanaşımı hükmünün uygulanmış olacağına, kaldı ki, ilk dava konusu alacağın fer'i niteliğinde olan ikinci davanın bağımsız bir dava hüviyeti taşımasının mümkün bulunmamasına, bu nedenle olayda, taşıma taahhüdünün yerine getirilmemesinden doğan bir tazminat alacağı olan esas alacak TTK.nun 767. maddesi uyarınca bir yıllık zamanaşımına tabi olduğundan bu davanın da esas alacak gibi bir yıllık zamanaşımı süresine tabi olmasına (Bkz. Karayalçın Yaşar, Ticaret hukuku, C. I. Giriş- Ticari İşletme, Ankara, 1968, S. 553) göre davacı vekilinin aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan sair temyiz itirazlarının reddi gerekmiştir.

2 - Temerrüt faizi, borçlunun temerrüde düştüğü tarihten alacağın tahsil edildiği tarihe kadar işlemeye devam eder. İşbu faiz alacağı davasının açıldığı tarihte esas alacak henüz ödenmemiştir. Diğer bir deyişle, asıl alacağın ödenmemesi nedeniyle davalının temerrüt hali devam etmektedir. Faiz alacağı, zaman geçtikçe doğan bir alacak olduğundan, belli bir tarihte doğan bu alacağın olayımızdaki zamanaşımı süresine göre aradan bir yıl geçmesiyle zamanaşımına uğraması gerekir.

Bu nedenle davacının, davanın açıldığı tarihten geriye doğru zamanaşımı süresi olan bir yıllık süre için temerrüt faizi isteyebileceğinin kabulü gerekir (HGK.nun, 15.11.1961 gün ve T/36-38 sayılı kararı da bu doğrultudadır).

Mahkemenin, faiz isteğine ilişkin davanın açıldığı tarihten önceki bir yıllık faiz için de zamanaşımının varlığını kabul etmiş olması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.

11.HD.31.10.1986, E.1986/4153 K.1986/5657

Asıl alacak henüz tahsil edilmemişse, beş yıllık zamanaşımı süresi içinde faiz ayrı bir dava ile istenebilir.

Davacı 08.05.2001 tarihli boşanma davasının dava dilekçesinde katkı alacağı talep etmiş ancak faiz isteğinde bulunmamıştır. Ne var ki, **asıl alacak henüz tahsil edilmeden** (B.K.113/1) 30.07.2004 tarihinde açtığı dava ile faiz talebinde bulunmuştur. Faiz alacağı 5 yıllık zamanaşımına tabidir. (BK.m.126/1). Bu yön nazara alınmadan boşanmanın ferî niteliğindeki alacaklar için uygulanan Türk Medeni Kanunu'nun 178.maddesinden söz edilerek yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır.

2.HD.08.12.2005, E. 2005/14473 K. 2005/17221

Dava dilekçesinde faiz istenmesine rağmen, mahkemece bu hususta bir karar verilmemiş olması karşısında, ana para tahsil edilmiş olsa dahi, ayrı bir dava ile istenen faiz alacağına ilişkin davanın kabulü gerekir.

Dava, asıl alacak tahsil edilirken ödenmeyen temerrüt faizinin tahsili isteminden ibarettir. Davacı, koşullarını yerine getirip emekli maaşı almakta iken davalı kurumun, maaş bağlama koşullarının gerçekleşmediği savı ile maaşını kestirdiğini, açtığı iptal davası sonucunda bu kurum işleminin iptal edilerek 1/9/1991 tarihinden itibaren aylıkların ödenmesi gerektiğinin tespitine karar verildiğini, bu davada **faiz de istemesine rağmen mahkemece olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemiş** olduğunu, kurumun ise sadece ana parayı ödediğini savlayarak ödenmeyen 110.00 TL. temerrüt faizinin, fazlaya dair hakları saklı tutulmak koşuluyla tahsiline karar verilmesini istemiştir.

Davalı, Kurumun yaşlılık aylığının kesilmesinde kurumun herhangi bir kusurunun bulunmadığını, önceki kararda mahkemenin faiz konusunda bir karar vermediğini, davacının biriken gelirleri ihtirazi kayıt ileri sürmeden alması nedeniyle BK. nun 113. maddesi gereğince bundan sonra faiz isteminde bulunamayacağını savunarak davanın reddini istemiştir.

Mahkemenin, davalı kurumun her ne kadar faiz borcu ile sorumlu ise de, asıl alacağı bankadan alırken ödeme belgesinde veya parayı aldığı günden sonra davalı kuruma başvurarak, faiz alacağına ait hakkını saklı tuttuğunu bildirmediğinden, BK. 113. maddesi gereğince asıl borç ödeme ile sona erdiğinden, ferî hak olan faizin de bu durumda istenemeyeceğinden, davanın reddine ilişkin olarak verdiği karar Özel Dairece yukarıda açıklanan nedenlerle bozulmuştur.

Hemen belirtelim ki, kural olarak BK.m.113 gereğince asıl borç ifa ile veya herhangi bir suretle sona erdiği takdirde kural olarak kefalet, rehin ve diğer ferî haklar da (eklentiler) sona erer. Borcu sona erdiren nedenin niteliği önemli değildir. Sona eriş kendiliğinden olmakta, kural olarak ek bir işleme ihtiyaç duyulmamaktadır. Faiz de anaparanın fer'idir (eklentisidir).

Yukarıda açıklanan kuralın bazı istisnaları vardır. Bunlar;

a) Alacaklının asıl borcun ödenmesini kabul ederken işlemiş faizleri talep etmek hakkını saklı tutulduğunun bildirilmiş olması,

b) Durumun özelliğinden faiz hakkının saklı tutulduğunun anlaşılmasıdır.

Somut olayda davacı kesilen yaşlılık aylığını almazdan önce açtığı davada faiz ödetilmesi isteminde bulunmuş ve bu şekilde açıkça faiz isteme hakkını saklı tutmuştur.

Bu olgular karşısında artık davacının faiz isteğinin saklı tutulduğunun kabulü, durumun gereklerine tamamen uygun olup, mahkemece işlemiş faiz isteminin kabulüne karar vermek gerekirken önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu ilkeler Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 1/5/2002 gün ve 2002/9-371-343 sayılı ilamı, Hukuk Genel Kurulunun 20/12/1989 gün ve 1989/5-616-676 sayılı ilamlarında aynen benimsenmiştir. Bu nedenlerle direnme kararı bozulmalıdır.

HGK.20.12.2002, E.2002/10-1091 K.2002/1089

Faiz alacağından açıkça feragat edilmediği sürece bu alacak hukuki varlığını koruyacağından alacaklı, fazlaya ilişkin hakkını saklı tutmasa bile, zamanaşımı süresinin dolmasına kadar ilamda yazılı faiz alacağını her zaman isteyebilir.

İcra takibinin dayanağı olan ilamda kıdem tazminatının 10.10.2001 tarihinde, ihbar tazminatından 2.000.00 TL'nin 29.11.2001, 324.54 TL'sinin 17.9.2004 tarihinden diğer alacaklardan tümünün 29.11.2001 tarihinden itibaren işleyecek faizleri ile birlikte borçludan tahsiline karar

verilmiştir. BK.nun 113/2. maddesi uyarınca (halin icabından anlaşılan durum gereği bu alacaktan açıkça feragat edilmediği sürece) hukuki varlığını koruyacağından alacaklı, fazlaya ilişkin hakkın saklı tutulması bile zamanaşımı süresinin dolmasına kadar ilamda yazılı faiz alacağını her zaman isteyebilir. Somut olayda alacaklı daha önce başlattığı takip nedeniyle istememiş bulunduğu ve bilirkişiye belirlenen fazla faiz alacağına istinaden ayrı bir takip yapmasında yasaya uymayan herhangi bir usulsüzlük yoktur. O halde mahkemece şikayetin reddi yerine kabulüne karar verilmesi isabetsizdir.

12.HD.07.03.2006, E.2006/1640 K.2006/4548

Faiz alacağından açıkça feragat edilmediği sürece hukuki varlığını koruyacağından, alacaklı, fazlaya ilişkin hakkını saklı tutulması bile zamanaşımı süresinin dolmasına kadar ilamda yazılı eksik kalan faiz alacağını her zaman talep edebilir.

Kural olarak faiz alacağına mahkeme ilamından hükmedildiğinden Borçlar Kanununun 113/2. madde uyarınca; "halin icabından anlaşılan durum gereği" bu alacaktan açıkça feragat edilmediği sürece hukuki varlığını koruyacağından alacaklı fazlaya ilişkin hakkını saklı tutulması bile zamanaşımı süresinin dolmasına kadar ilamda yazılı eksik kalan faiz alacağını her zaman talep edebilir. Ancak, takip taleplerinde miktar ve oran belirtilmek suretiyle faiz istenilmesi durumunda alacaklı bu takipte belirlenen oran ve miktarda kendisini bağladığından yukarıda açıklanan hakkını yapacağı ikinci bir takipte kullanabilir. Nitekim, somut olayda da gözlemlendiği gibi alacaklı işlemiş faiz isteminde oran ve miktar belirterek kendisini bağladığından işlemiş faiz açısından yapacağı ikinci bir takipte, işleyecek faiz yönünden ise aynı takip dosyası üzerinden Anayasa 46/son maddesi koşullarında faiz talebinde bulunabilir. Esasen borçlu, kamu kuruluşunun mahkeme ilamı doğrultusunda faiz alacağını hesaplayıp en doğru biçimde ödemesi objektif iyiniyet kurallarının ve Anayasa'nın 129/1.maddesi gereğidir. 17.10.2001 tarihinde yürürlüğe giren 4709 Sayılı Yasa ile değişik Anayasa'nın 46/son maddesi gereğince, dayanak ilamın kesinleşme tarihinden itibaren, kamulaştırma bedelleri için kamu alacaklarına öngörülen en yüksek faiz oranı talep edilebilir. İlamın kesinleşme tarihinden öncesine ait faiz isteminin ise 3095 Sayılı Yasa hükümleri çerçevesinde hesaplanmalıdır.

Öte yandan İİK.nun 60.maddesi gereğince ödeme emri gereğince ödeme emri takip taleplerine uygun olarak düzenlenmelidir. Bu nedenle İcra Dosyasında 1. ve 2. icra emirlerinin iptali sonucunda alacaklının takip talebine aykırı olarak düzenlediği itiraza konu son icra emirleri hukuki sonuç doğurmaz.

Mahkemece yapılması gereken iş; yukarıda açıklanan kurallar gereğince, 20.08.2004 tarihli icra emrinin, takip taleplerine uygun olarak düzeltilmesine karar verildikten sonra, açıklanan kurallar doğrultusunda bu takipte istenebilecek işlemiş ve işleyecek faizlerin düzeltilmesinden sonra oluşacak sonuca göre bir karar verilmesinden ibarettir.

12.HD.21.03.2005, E.2005/2448 K.2005/5804

Tazminat faizi, esas tazminat alacağının tabi olduğu zamanaşımına tabi olur. Bunun asıl alacak davasından ayrı, başlı başına bir dava ile istenmesini engelleyen bir kanun hükmü yoktur. Faiz istenebilmesi için asıl borç ödenmemiş olmalıdır.

Tazminat faizi, esas tazminat alacağının tabi olduğu zamanaşımına tabi olur.

Faiz alacağı, zaman geçtikçe doğan bir alacak olduğundan, belli bir tarihte doğan bu alacağın, dava tarihinden geriye doğru, asıl alacağın tabi olduğu zamanaşımı süresine göre hesaplanması gerekir.

1-Davacı, davalıya karşı açılan ve görülmekte olan tazminat davasında faiz istenmemiş olduğunu ileri sürerek 11.9.1953 tarihinden başlanılacak % 5 faiz tutarının, davadan sonra işleyecek faizlerle birlikte davalıdan alınmasına karar verilmesini istemiştir.

Mahkeme, tazminat davasında faiz istenmediği gibi, bu hakkın saklı tutulmadığını, davanın böylece genişletilemeyeceğini ve zamanaşımı süresinin geçtiğini bildirerek davayı reddetmiş ve hükmün özel dairece bozulması üzerine Borçlar K. nun 113. maddesine dayanarak eski hükümde ısrara karar verilmiştir.

2-Faiz, her ne kadar, fer'i nitelikte bir alacak ise de, bunun asıl alacak davasından ayrı, başlı başına bir dava ile istenmesini engelleyen bir kanun hükmü yoktur. Bu bakımdan önceden açılmış olan tazminat davasında faiz isteme hakkının saklı tutulduğunun bildirilmemiş olması da faizin ayrı bir dava ile istenmesine mani değildir. Hak mevcut olunca, onun dava edilmesi de kabul olunmak gerekir.

3-Borçlar K.nun 113. maddesinin ikinci fıkrasında kabul edilen esas asıl borcun ödenmiş olmasıyla ilgilidir. Bu madde, asıl borcun ödenmesi sırasında işlemiş faizleri istemek hakkı saklı tutulmamışsa, artık faizin istenemeyeceğini belirtmektedir. Olayda ise faiz davasının açıldığı tarihte

asil borç ödenmemiş olduğundan mahkemenin, Borçlar K.nun 113. maddesine dayanarak davayı reddetmiş olması kanuna aykırıdır.

4-Bir davanın açılmasından sonra, davacı o davadaki iddiasıyla bağlı olduğundan diğer tarafın rızası olmadıkça, iddiasını o dava içinde genişletemez. Ancak Hukuk Yargılamaları Usulü Kanununun 185. maddesinde yer alan bu hüküm, asıl davadan ayrı olarak açılan davadaki istekler için uygulanamaz. Alacağın bir bölümünün dava edilmesinden sonra geri kalan bölümünün ayrı bir dava ile istenmesi nasıl mümkün ise ve bu durumda iddianın genişletilmesi söz konusu edilemezse, asıl alacak için dava açılmasından sonra o alacağa ilişkin faizin ayrı bir dava ile istenmesi de iddianın genişletilmesi olarak kabul edilemez. Mahkemenin bu görüşe uymayan gerekçesi de usule aykırıdır.

5-Tazminat konusunda hüküm altına alınacak faiz, tazminat faizidir, yani borçlunun temerrüdü ile ilgili olmayan, tazminatı, miktar bakımından, tamamlamayı hedef tutan bir faizdir. Zararın tamamıyla karşılanmış olması için tazminatın, zararın meydana geldiği anda, zarara uğrayan kimseye ödenmiş olması gerekir. Tazminat geç ödenirse zarar tam olarak kapatılmış olmaz. Bu konudaki faiz, tazminatın geç ödenmesi yüzünden meydana gelmiş bir ek zararın karşılığıdır. Tazminat faizini temerrüt faizinden ayıran önemli bir yön de ihtardan veya davadan önce zararı yapan mütemerrit duruma girmediği halde tazminat faizinin, tazminatın ödenmesi lazım geldiği yani zararın doğduğu günden başlanılarak ödenmesinin gerekmesinde belirtmektedir.

6-Yukarda belirtilen niteliği bakımından tazminat faizi, esas tazminat alacağının tabi olduğu zamanaşımına tabi olur. Olayda esas alacak taşıma taahhüdünün yerine getirilmemesinden doğan bir tazminat alacağıdır ve Türk Ticaret K.nun 767. maddesi uyarınca bir yıllık zamanaşımına tabidir. Faiz alacağı, zaman geçtikçe doğan bir alacak olduğundan, belli bir tarihte doğan bu alacağın aradan bir yıl geçmesiyle zamanaşımına uğraması gerekir.

7-Tazminat alacağı hakkında açılan dava, onun faizi hakkındaki zamanaşımını kesmeyeceği gibi, tazminat alacağına ilişkin zamanaşımının kesinleşmiş olması, tazminat faizi hakkındaki zamanaşımının da kesilmesini gerektirmez. Çünkü zamanaşımının kesilmesine ilişkin kanun hükümleri arasında böyle bir esasa yer verilmemiştir. Borçlar Kanunu, zamanaşımının kesilmesi sebeplerini 133.maddesinde saymış olduğundan, kıyas yoluyla bunlardan başka bir sebeple de zamanaşımının dava edilmesi halinde zamanaşımı, alacağın ancak ve ancak dayanılmış olmasına bağlıdır. Bu bakımdan Mahkemenin bu dava dosyasını edilen bölümü hakkında kesilmiş olur ve fakat dava dışı kalan bölümü için işler. Mahkemenin bütün bu yönleri gözönünde tutmayarak, faiz isteğine ilişkin davanın açıldığı günden önceki bir yıllık faiz için de zamanaşımının varlığını kabul etmiş olması kanuna aykırıdır.

8-Davada, davadan sonra faizlerin de hüküm altına alınması istenmişse de, davacı ancak dava tarihinde var olan alacağının hüküm altına alınmasını isteyebilir. Dava tarihinden sonra doğacak hakların hüküm altına alınması istenemez; o haklar, ancak ileride açılacak yeni bir davaya konu olabilir. Mahkemenin davayı sabit görmesi halinde bu durumu gözönünde tutması usul hükümleri gereklerindedir.

9-Davacının faize hak kazanması, esas tazminat davasının kazanılmış olmasına bağlıdır. Bu bakımdan mahkemenin bu dava dosyasını tazminat davası dosyası ile birleştirmesi usul hükümlerine uygun düşer.

İsrar kararının yukarıda belirtilen sebeplerle Hukuk Yargılamaları Usulü K.nun 429. maddesi gereğince bozulmasına oybirliğiyle karar verildi.

HGK.15.11.1961, E.1961/36 K.1961/38

Asıl tazminat alacağı tahsil edilmedikçe, faizin, ayrı bir dava ile istenmesine engel yoktur. Faiz davasının açıldığı günde asıl tazminat alacağı tahsil edilmediğine göre, davacı yararına “faiz davasının” açıldığı günden başlamak üzere “geriye doğru” iki yıllık tazminat faizine hükmedilmesi gerekir.

Davalı şirkete ait aracın 29.03.1972 gününde davacıların desteğine çarpıp ölümüne neden olması nedeniyle 02.05.1972 gününde araç sahibi durumunda olan şirkete karşı açılan tazminat davasında (aha önce) istenmeyen faiz 02.04.1976 gününde açılan ikinci davada istenmiştir. Hukuk Genel Kurulu'nun 15.11.1961 gün 36/38 sayılı kararında da açıkça belirtildiği gibi, fer'i nitelikte bir alacak olan faiz, esas tazminat alacağı tahsil edilmedikçe, ayrı bir dava ile istenmesine engel yoktur. Borçlar Yasası'nın 113.maddesine göre faiz isteme hakkının saklı tutulduğunun beyan edilmemiş olması, faiz alacağının yukarıda yazılı kural uyarınca istenmesini engellemez. Dava, araç sahibi ve işleticisine karşı açıldığına, (o tarihte yürürlükte bulunan) 6085 sayılı Trafik Yasası'nın 50.maddesi hükmünce faiz de asıl alacağın tâbi olduğu iki yıllık zamanaşımına bağlı bulunduğuna ve araç sahibi hakkında (o tarihte yürürlükte bulunan 6085 sayılı Trafik Yasası'na göre) ceza zamanaşımı uygulanmasına olanak bulunmadığına ve faiz davasının açıldığı günde asıl tazminat alacağı tahsil

edilmediğine göre, davacı yararına 02.04.1976 gününden başlamak üzere "geriye doğru" iki yıllık tazminat faizine hükmedilmesi gerekir.

4.HD.07.07.1977, E.1977/7355 K.1977/7875

Haksız eylemlerde zararın, doğduğu günden başlayarak giderilmesi zorunlu ise de, davalı zamanaşımı def'inde bulunmuşsa, ecrimisile ilişkin faizin dava tarihinden geriye doğru beş yıllık hesaplanması gerekir.

Davacı 20.5.1983 tarihinde hazineden satın alarak malik olduğu gayrimenkulde davalının işgali nedeniyle elatmanın önlenmesine karar verildiğini, bu kesinleşmiş ilama dayanarak açtığı dava ile 5.425.634.000 lira haksız kullanım tazminatı ödemesi yolunda karar verildiğini fazlaya ilişkin hakları saklı tutulmuş ise de **faiz talebinin unutulmuş** olduğundan bahisle 5.425.634.000 lira haksız işgal tazminatının **haksız eylem tarihinden itibaren** işlemiş olan 25.000.000.000 lira faiz alacağının davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Mahkemece;ecrimisil (5) yıllık hak düşürücü süreye tabi ise de yerleşmiş uygulamalara göre haksız eylemden doğan temerrüt tarihleri 10 yıllık zamanaşımına tabi olduğundan mahkemece hüküm altına alınan ecrimisilin başlangıcı 11.4.1995 olup dava tarihi (6.8.2005) itibariyle zamanaşımı süresi dolmadığından 11.4.1995 tarihinden itibaren işlemiş faiz alacağı 16.065.581.869 liranın tahsiline karar verilmiş olup, hükmü davalı taraf temyiz etmektedir.

BK.mad.131, "Asıl alacak hakkında müruruzaman vaki olunca faiz vesair alacaklar hakkında da müruru zaman vaki olmuş olur" şeklindedir. Asıl davada faiz hakkının saklı tutulması bu kuralı değiştirmez.

İşgal tazminatı isteği **haksız eylemin** özel bir türüdür. Nasıl ki haksız eylemlerde zararın doğduğu günden başlayarak giderilmesi zorunlu bir durum ise işgal zararı da bu nitelikte bir zarardır. Ancak, **davalı taraf süresinde zamanaşımı def'inde bulunduğu takdirde dava tarihinden geriye doğru beş yıllık ecrimisile hükmedilir.** Nitekim Kartal 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin 2000/235 E.-2002/311 K. sayılı ilamında hüküm altına alınan ecrimisil davasında davalı süresi içerisinde zamanaşımı def'inde bulunduğundan 11.4.2000 tarihinden geriye doğru 5 yıllık ecrimisile hükmedilmiştir.

BK 113.maddesi hükmü kapsamında olayı incelediğimizde asıl alacak 5 yıllık zamanaşımına tabi olduğu bu süre için ecrimisile hükmedildiğine göre faiz hakkında da 5 yıllık süre gözetilmelidir. Mahkemece bu husus gözardı edilerek 10 yıllık süre dikkate alınarak karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.

Bundan ayrı olarak HUMK 74.maddesi gereğince hakim taleple bağlı olup istekten fazlası için araştırma yapmak durumunda değildir. Davacı dava dilekçesinde faiz talep etmediği halde dava tarihinden itibaren faize hükmedilmiş olması doğru değildir.

Ayrıca, ecrimisil davalarında faize, her yıl veya dönemin tahakkuk tarihlerinden başlayarak kademeli biçimde hükmedilmesi gerekirken bu ilke gözetilmeksizin, ecrimisil istemine başlangıç gösterilen 11.4.1995 tarihinden ve dönem başlangıcından itibaren faiz yürütülmesi yersiz ve mesnetsizdir.

3.HD.15.12.2005, E.2005/11688 K.2005/13881

Faiz alacağı, asıl alacak hakkındaki zamanaşımı hükümlerine tabidir. Sözleşme ve kısmi dava tarihi gözetildiğinde, ek davada istenmemiş olan faiz alacağı bakımından BK.nun 125. maddesinde öngörülen 10 yıllık zamanaşımı süresinin işbu dava tarihi itibariyle geçmiş olduğunun kabulü gerekir. Hal böyle olunca, mahkemece davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

Taraflar arasındaki uyuşmazlık, **alım satım akdinden kaynaklanan faiz alacağına** ilişkindir. Davacı tarafından 4.3.1993 tarihli sözleşme uyarınca 23.6.1995 tarihinde bir kısım alacağın faiziyle birlikte tahsili için kısmi dava açılmış ve bu kısmi davada saklı tutulan fazlaya ilişkin alacakla ilgili olarak 11.4.2002 tarihinde ek dava açılmış, **ek davada** alacağın bakiye kısmı talep edilmiş olmasına rağmen **faiz istenmemiştir.**

Ek davada talep edilmemiş olan faiz alacağı yönünden işbu dava 04.04.2007 tarihinde açılmıştır. Bu davada talep edilen faiz alacağı, ek davada istenen bakiye alacağın fer'i niteliğinde olduğundan BK.nun 131. maddesi uyarınca **asıl alacak hakkındaki zamanaşımı** hükümlerine tabidir. Zira anılan yasa hükümlerine göre; asıl alacak hakkında müruruzaman vaki olunca faiz ve sair fer'i alacaklar hakkında da müruruzaman vaki olmuş olur.

Bu durumda asıl alacağın dayanağı 1993 tarihli sözleşme ve kısmi dava tarihi gözetildiğinde ek davada talep edilmemiş olan faiz alacağı bakımından BK.nun 125. maddesinde öngörülen 10 yıllık zamanaşımı süresinin iş bu dava tarihi itibariyle geçmiş olduğunun kabulü gerekir. Hal böyle olunca,

mahkemece davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekirken, somut olaya uygun düşmeyen gerekçelerle yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.

19.HD.04.05.2010, E.2009/11188 K.2010/5426

Sadece tazminat alacağına ilişkin olup, faiz istenmeyen ilk davanın açılmış olması faiz istemi yönünden zamanaşımını kesmez.

Davacı vekili, müvekkilinin açtığı dava sonucu davalı idarenin tazminat ödemeye mahkum edildiğini, ancak anılan davada faiz istenmediğini iddia ederek fazlaya ilişkin talep ve dava hakkı saklı kalmak kaydı ile faiz alacağının dava tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili cevabında, zamanaşımı süresinden sonra dava açıldığını, istenen faizin fazla olup, faize faiz talebinin yasal olmadığını savunarak davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, olay tarihinden itibaren değil, asıl davanın açılış tarihinden itibaren faiz talep edilmiş bulunması, keza alacağın henüz tahsil edilmemiş olmasına binaen ve benimsenen bilirkişi raporuna göre davalı vekilinin zamanaşımı itirazının reddine, davanın kabulü ile fazlaya dair hakları saklı kalmak kaydı ile toplam 650.00TL. alacağın dava tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte davalıdan alınıp davacıya verilmesine karar verilmiş, hüküm davalı vekilince temyiz edilmiştir.

Sadece tazminat alacağına ilişkin olup, **faiz istenmeyen ilk davanın açılmış olması faiz istemi yönünden zamanaşımını kesmez.** Olay 18.3.1999 tarihinde gerçekleştiğine göre faiz talebine ilişkin davanın iki yıllık zamanaşımı süresinde açılmadığı gözetilerek davanın reddi gerekirken, aksine düşüncelerle davanın kabulüne karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.

19.HD.15.03.2002, E.2002/823 K.2002/1858